

FORSKER FORUM

NR. 139 NOVEMBER 2000

Politikernes festtaler

- har ikke meget med virkeligheden at gøre. Finansloven skulle således have tilført forskningen 600-700 mio. kr., men nu ligner det mere et 0 - og det skuffer Danmarks Forskningsråd



Finansloven er i bedste fald udtryk for stagnation i forhold til år 2000. Hvis der skal ske en reel genopretning, skal universiteterne tilføres 500 mio. kr. i 2001, som dernæst efterfølges af en årlig realvækst på tre-fire procent - vel at mærke koblet til indførelse af stærkere ledelsesredskaber, så man kan få det fulde udbytte af en realvækst. Og forskningsrådene m.m. skulle samtidig sikres stabile rammer, dvs. en indsprøjtning på 100-200 mio. kr.”

Danmarks Forskningsråd - som er regeringens øverste faglige rådgiver - anbefalede i januar, at regeringen og Folketinget indhentede den manglende vækst i 1999-2000. Men sådan kom det ikke til at gå, og det skuffer **DFR-formand Søren Isaksen**.

“Regeringens passive holdning og manglende vilje til at op prioritere forskningen er dybt uansvarlig. Ved festlige lejligheder - senest statsministerens åbningstale - betones det, hvor vigtig forskningen er. Men når den dag så kommer, hvor politikerne skal prioritere, undlader de at tage konsekvensen. Det gælder såmænd både regeringen som oppositionspartierne. Jeg synes, det er for dårligt, at man ikke tør prioritere”, siger Isaksen.

Lunsen til ældre, sygehuse og forskning

Isaksen kan konstatere, at hverken Danmarks Forskningsråds kraftige opfordring fra januar måned eller Birte Weiss' forskningsforlig fra maj måned har resulteret i flere penge på finanslov-2001:

“Desværre har de ikke haft den positive effekt. Foreløbig kan jeg kun konstatere, at Danmarks

Forskningsråds principielle anbefalinger smittede af på forskningsforliget - men at der ikke er kommet nye penge i spil”.

Han er forarget over regeringens åbne pulje på en mia. kr., som efter forhandling skal fordeles mellem ældre/syge og forskning samt “vidensøkonomi”:

“I stedet for at prioritere i henhold til festtalerne lægger regeringen lunsen ud til åben fordeling mellem de tre områder. Jeg er meget nervøs ved den proces, for sådanne prioriteringer har det med at følge sager, som dukker op i sidste øjeblik af forhandlingerne. Og forskning har altså meget svært ved at konkurrere med syge og gamle om vælgerens opmærksomhed ...”

Forskning som valgtema!

Isaksen er pessimistisk i vurderingen af, om der komme væsentligt flere midler til forskningen:

“Ærlig talt, så tror jeg ikke på det - på kort sigt. Der er en mindretalsregering, som har svært ved at handle, og vi nærmer os et folketingsvalg. Det er svært at få et ikke-populært område som forskning på dagsordenen i en sådan situation. Men måske kan nogle dårlige historier om, at det går skidt, få det politiske system til at handle, fx at universiteternes forskning og undervisning sækker agterud i international målestok, at vi ikke kan konkurrere på vidensopbygning, at højteknologiske (IT-) virksomheder flytter til udlandet og lignende ...”

jå

Se side 3-5

Forskningens finanslov? 3
Regerings forslag ligner stagnation, men hvad lyder ønskerne på fra centrale aktører?

Forskningsrådene 5
- stiller også op til uændrede frie midler, men der er stor usikkerhed om programmer, som løber ud

Indvandrerforskning 6-7
Center i Esbjerg blev lukket efter tvivlsom evaluering - og nu har centret så også besvær med at få andre bevillinger

DTU: Vilstrup-analyse 8
Dårlig ide med udpegede institutledere

Eksterne penge: Mærsk 9-11
Eksterne midler giver et friere spillerum, og Mærsk styrer altså ikke hårdt, konstaterer den unge forsker, institutlederen og dekanen

Hvis jeg var statsminister 12
“Universiteterne skal gøre sig sine mål klart, og hvordan de realiserer dem er jeg flintrende ligeglad med ...”

Ikke stemmer i forskning 14
- og det betyder noget, når politikerne skal lave finanslov

Når undervisning er kedelig 16
Brug studenternes forventninger til undervisningen. ESSAY

SSF indrømmer uheldig binding 21
Balladen om forskerskolen skyldes blandt andet, at rådet gik på kompromis med sine principper

We have a dream 23
UNIVERS: Præsidentvalg i USA

Medlemsblad for DM's universitetsansatte (ULA), DM's forskningsinstitutions ansatte, DJØF's undervisnings- og forskningsansatte (under Overenskomstforeningen), samt IDA's undervisnings- og forskningsansatte.

Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Redaktion:

Lektor Leif Søndergaard, DM I
(ansv.hav. for dette nummer)
Lektor Jens Heide, IDA

Seniorforsker Carl-Henrik Brogren,
DM III
Lektor Mogens Ove Madsen, DJØF

Journalist Jørgen Øllgaard
(Joe@magister.dk)
Journalist Mogens Tanggaard
(mt@magister.dk)

Redaktionens adresse:

FORSKERforum
Peter Bangsvej 32
2000 Frederiksberg C

Telefon: 38 15 66 33

Fax: 38 15 66 32

E-mail:

FORSKERforum

udkommer 10 gange om året.
Bladet udkommer den første uge i hver måned.

Næste deadline: 19. november 2000

www.forskeren.dk

Øvrige adresser:

Dansk Magisterforening
Peter Bangsvej 32
2000 Frederiksberg C
Tlf. 38 15 66 00

Magistrenens Arbejdsløshedskasse
tlf. 39 15 39 15

DJØF
Gothersgade 133
PB 2126
1015 Kbh. K
tlf. 33 95 97 00

AAK – Akademikernes A-kasse
Nørre Voldgade 29
1358 Kbh. K
tlf. 33 95 03 95

IDA
Kalvebod Brygge 31-33
1780 Kbh. V
tlf. 33 18 48 48

IAK
tlf. 33 18 49 00

Opplag: 8.000

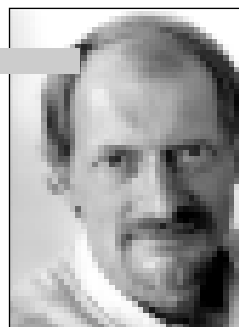
Grafisk Produktion:

Poul Rømer Design
tlf. 44 53 05 51

Tryk: Nørhaven

Foto: Søren Hartvig
(hvor ikke andre er anført).

LEDER



Af lektor LEIF SØNDERGAARD,
fmd. for DM's universitetslærere

Økonomisk frirum

Det var dejligt at høre, da statsministeren i sin åbningstale til Folketinget lagde stor vægt på, at regeringen økonomisk ville sikre forskningen og undervisningen på landets universiteter. Det er sagt før, også af forskningsministeren. Ved et møde d. 11/10 arrangeret af ATV om "The Visionary University" erklærede hun ligefrem, at "fedtetheden på universitetsområdet skal på museum", så nu tør vi måske begynde at tro på det. Til trods for at finansministerens første finanslovudspil bebudede nedskæringer på universitetsområdet.

Det er også på høje tid, at der gøres noget radikalt. På mange områder er de danske universiteter ved at tabe pusten i den internationale konkurrence, nedskæringerne er nået ned til bunden, og flere fagområder vil lide uoprettelig skade, hvis der ikke ydes effektiv økonomisk nødhjælp. Derfor støtter vi helhjertet forskningsminister Birte Weiss' bestræbelser på at skaffe flere penge til universitetsområdet.

Der er ikke brug for nye cigarkasser til at finansiere nye projekter, men derimod flere basisbevillinger til hovedområderne, flere bevillinger til vedligeholdelse af universiteternes bygninger og apparaturpark. Overvæltningensudgifter og krav om medfinansiering og indlejring af forskningsprojekter har undermineret universiteternes økonomi, så der ingen handlekraft er tilbage. For at kunne være visionære og tage nye initiativer op - som ikke her og nu giver nye indtægter - kræves **et vist økonomisk frirum**. Ikke for at universitetslærere skal slippe for at søge eksterne midler i konkurrence med andre. Ikke for at universiteterne ikke skal prioritere. Men simpelthen for at kunne pleje den menneskelige kapital og kunne realisere nye initiativer.

Vores minister har ved flere lejligheder (*senest ved den fælles konference om den nye stillings-*

struktur på Handelshøjskolen i Århus d. 2/10) udtalt, at universiteterne ikke kan regne med at kunne konkurrere på løn med det øvrige arbejdsmarked. Men universiteterne må kunne tiltrække dygtige yngre medarbejdere med andre kvaliteter: gode, inspirerende arbejdsforhold og en god personalepolitik. Dertil kan føjes: en god infrastruktur og gode fysiske rammer. Det vil også gavne undervisningen, medvirke til at holde fast på de studerende og tiltrække nye unge.

Indsprøjtningen vil også sende det vigtige signal til de unge, der til foråret skal indskrive sig til en uddannelse, at samfundet anser et universitetsstudium for at være vigtigt.

En økonomisk saltvandsindsprøjtning som konsekvent opfølgning af Forskningsministerens forskningsaftale kan sikre en længere planlægningsperiode, der muliggør en aktiv personalepolitik med karriereplanlægning og anvendelse af de nye stillingstyper fra den reviderede stillingsstruktur.

Udgangspunktet må være, at universiteternes to hovedaktiviteter, **forskning og undervisning**, er sammenhængende aktiviteter, hvilket bør afspejles i finansieringen. I det mindste en del af taxameterfinansieringen bør erstattes af en enhedsfinansiering af en sådan størrelse, at den både kan sikre det nødvendige grundlag for den forskningsbaserede undervisning, vedligeholdelse af den menneskelige kapital samt sikre muligheder for nye initiativer.

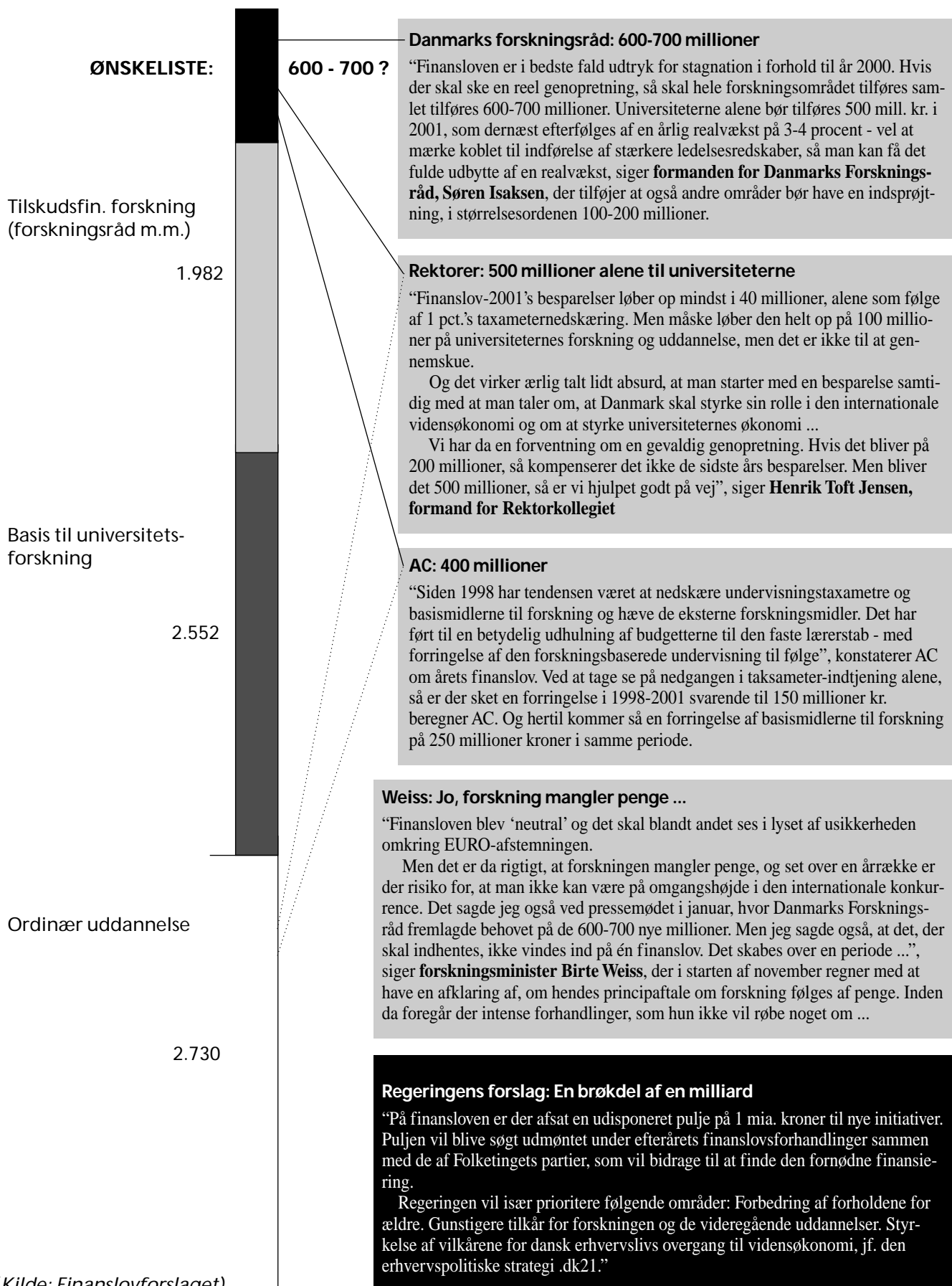
Enhedsfinansieringen kunne passende tage sit udgangspunkt i de **udviklingskontrakter**, som Undervisnings- og Forskningsministeriet har underskrevet tidligere på året. Med udviklingskontrakterne har politikerne fået indsigt i universiteternes fremtidsplaner og mål. Her står, hvad universiteterne prioriterer højt - og dermed også, hvad de ikke prioriterer højt. Det ville være en selvfølge, om politikerne tog positivt afsæt heri.

Forsknings finanslov 2001

Regeringens finanslovsforslag på forskningsområdet kaldes af regeringen "neutral".

Men hvad står der på ønskelisten rundt omkring?

2001-bevillinger til universiteter og forskning (mio.)



(Kilde: Finanslovsforslaget)

Finansloven et kludetæppe

Danmarks Forskningsråd havde anbefalet en vitaminindsprøjtning på 600-700 mio. kr., men finanslovsforhandlingerne peger ikke i den retning, og det skuffer formanden for DF, Søren Isaksen

Årets finanslov blev ikke det gennembrud for en dansk forskningssatsning, som Danmarks Forskningsråd (DFr) havde anbefalet. I stedet for en markant genopretning af tilbagegangen i 1999-2000 ligner det nu nærmere en vækstløs finanslov. Hvor anbefalingen lød på 600-700 mio. kr. til universiteternes basismidler, forskningsrådene og sektorforskningen, så var regeringens udspil i bedste fald udtryk for stagnation med pil nedad mod et fald på 40 mio. kr....

Der er dog forhåbning om, at forskningen får en andel af regeringens åbne pulje på en mia. kr., som efter forhandling skal fordeles mellem ældre, sygehuse og forskning. Formanden for DFr, Søren Isaksen, er dog skuffet over regeringens udspil, og han er direkte forarget over spillet om milliard-puljen:

“I stedet for at prioritere i henhold til festtalerne, lægger regeringen lunser ud til åben fordeling mellem de tre områder. Jeg er meget nervøs ved den proces, for sådanne prioriteringer har det med at følge sager, som dukker op i sidste øjeblik af forhandlingerne. Og forskning har altså meget svært ved at konkurrere med syge og gamle om vælgernes opmærksomhed ...”

Januar-anbefalingen: 600-700 mio. kr.

DFr - som er regeringens øverste faglige forskningsrådgiver - offentliggjorde i januar en **“pengestrømsanalyse”**, som fortalte, at universiteterne som følge af undervisningsminister Ole Vig Jensens plan, **“Universiteter i vækst”**, havde fået tilført flere ressourcer i perioden 1994-98. I 1999 var bevillingerne så fastholdt på samme niveau som året forud (trods aktivitetsudvidelse), og i 2000 faldt bevillingerne.

Derfor anbefalede rådet - *kritisk over for regeringens nedskæringer* - at den manglende vækst i 1999-2000 blev indhentet en gang for alle i finanslov-2001. I kr. svarede dette til 600-700 mio., konstaterede DFr-formand, Isaksen, dengang. Som en slags modydelse krævede DFr også, at der indførtes **“stærkere ledelsesredskaber end de eksisterende”** for at få det fulde udbytte af de ekstra midler.

Og fra 2002-2007 burde de offentlige forsknings- og udviklingsudgifter have en årlig realvækst på tre-fire pct. - svarende til den gennemsnitlige årlige vækst gennem 90'erne.



“Universiteter i knibe”

Isaksen kaldte i januar udviklingen for **“Universiteter i knibe”** (se *FORSKERforum 131*), fordi de faldende bevillinger betød flere løse ansættelser, hvilket gav en skæv arbejdsdeling mellem den faste og den løse stab. Der var kommet flere rene forskerstillinger til i forhold til det daglige personale, som skal afvikle administrations- og undervisningsarbejdet. Der kunne således påvises en stigning i undervisningsbelastning i perioden 1985-95 (også som følge af faldende taxameterbetalinger), mens belastningen herefter var uændret indtil 1999.

Også taxametersystemet fik kritiske bemærkninger, primært fordi taksterne var blevet lettere beskåret, men også fordi **“fluktuationer i studenterbestanden”** ikke giver sikkerhed for dækning af basisomkostningerne til undervisningen - hvilket gennem 90'erne fik et stigende pres på forskningsbevillingerne til følge.

Rådet anbefalede en flerårig økonomisk satsning, der primært skulle gå til basismidlerne - forudsat, at midlerne gik til ansættelse af udefrakommende videnskabeligt personale. Forudsætningen var samtidig, at der gennem en aktiv ledelsesindsats sikredes **“et mere hensigtsmæssigt samspil mellem interne og eksterne forskningsmidler”**.

Påvirkning af de toneangivende ministre

Universiteterne kan ikke gøre meget mere for at byde sig til for politikerne

“Faktisk er universiteterne blevet meget mere ansvarlige siden 1998, hvor tiden forud var en ‘klynkeperiode’. De er blevet mere ansvarlige, og nogle bevæger sig også hen imod en ny ledelse. Så universiteterne kan såmænd ikke gøre så meget mere for at råbe politikerne op. Nej, tilskyndelsen skal komme fra de omgivende dele af samfundet: den vidensintensive del af industrien og de offentlige institutioner, som har behov for dygtige medarbejdere. De skal igen og igen forklare ministerierne, politikerne og især de toneangivende ministre, Nyrup, Lykketoft og Jelved, at der er behov for en oprustning af forskning og uddannelse på universiteterne. Før tror jeg ikke, at der sker noget ...”

JO

En løse milliard

I regeringens finanslovsforslag indgik en milliard til fordeling mellem ældre og syge, forskning og vidensøkonomi. Helt forudsigeligt er det blevet et stort klude-tæppe af interessenter, bare inden for temaet "forskning":

Selv om det betragtes som en triumf for forskningsminister Birte Weiss, at hun overhovedet fik forskningen hæftet på den løse milliard, så lyder en nøgtern vurdering således på, at forskningen må stille sig tilfreds med 100-200 millioner ud af milliarden. Langt fra de 600-700 millioner, som DFr anbefalede allerede i januar.

Efter præsentationen af den tynde finanslov har nogle politikere luftet planer om, at noget af overskuddet ved et åbent udbud af telelicenser kan gå til forskningen - på samme måde som privatiseringen af Statsanstalten for Livsforsikring i 1990 blev til Grundforskningsfonden.

"Men det kræver, at hele Folketinget kan enes om det. Selvfølgelig vil det være positivt med penge herfra, men det ville - alt andet lige - være bedre med en klar politisk markering på finansloven", konstaterer Søren Isaksen fra Danmarks forskningsråd.

jø

www.forskeren.dk

20.10.2000:

Mere privat forskning

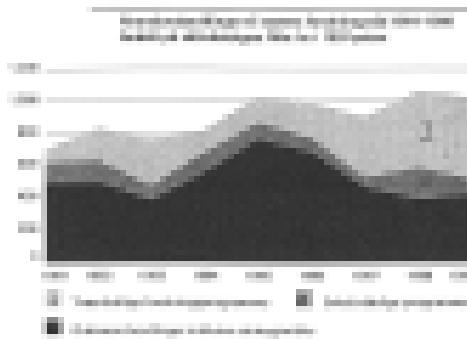
I 1997-98 er dansk erhvervslivs investering i forsknings- og udviklingsarbejde steget med hele 13 procent. Det er den højeste stigning, der er konstateret i 90'erne. Det er især databehandling og medicinalindustrien, som med hhv. 46 og 35 pct. præger statistikken, mens indsatsen i andre sektorer ligefrem har udvist et fald.

Det fremgår af den netop offentliggjorte rapport "Erhvervslivets forskning og udviklingsarbejde - forskningsstatistik 1998" (fra Analyseinstitut for Forskning).

Birte Weiss nævner ikke den stagnerende offentlige indsats i 1999-2000 eller regeringens skuffende finanslovsforslag i sin pressemeddelelse.

Danmarks Forskningsråd ser derimod en direkte forbindelse til de igangværende finanslovsforhandlinger. Rådet anbefalede i januar en 600-700 millioners indsprøjtning til forskningsområdet, og formanden Søren Isaksen siger:

"Vores argumentation var blandt andet, at det offentlige indsats er en nødvendig fødekæde for den private indsats, så derfor er det nødvendigt med en intensiveret offentlig indsats. Jeg siger ikke dermed, at det offentlige udgifter nødvendigvis skal stige i samme takt som den private i 1997-98. Men tallene fra det private understøtter vores opfordring om, at finansloven 2001 bør indebære et væsentligt løft ...".



Forskningsrådene

Uændrede "frie midler" på ca. 400 millioner - men stor usikkerhed om, hvad der sker, når programmer for 400 millioner løber ud i de kommende år ...

Der gik en chokbølge gennem rådssystemet, da finanslovsforslaget blev offentliggjort. Ud for forskningsrådene stod der for 2001 nemlig 289,6 millioner kroner, hvor der burde have stået ca. 400 millioner for bare at opretholde niveauet fra de foregående år.

Ifølge FORSKERforums oplysninger har en intens forhandlingsfase med Forskningsministeriet imidlertid opklaret, at det faktiske beløb til åben fordeling vil lande på de tidligere års niveau - uden at man dog er i stand til præcist at sige, hvor stort beløbet er. (Usikkerheden skyldes, at man har skiftet budgetteringsmetode fra udgiftsrammer til tilsagnsrammer, for blandt andet at undgå at flerårige bevilninger fremstår som opsparing).

Men forskningsrådene kan ikke se frem til flere frie midler.

Hvad med 400 millioner programkroner?

Rådssystemet har udtrykt tilfredshed med, at Danmarks Forskningsråd (DFr) i januar anbefalede, at antallet af særlige programmer og FoU-puljer (til Forskning og Udvikling) bør nedbringes markant.

Disse skal erstattes af programmer af en sådan størrelse, at det effektivt kan præge forskningsbilledet og det bør tematisk have en sådan bredde, at der sikres relle konkurrence om pengene, foreslog FFr.

Der er imidlertid stor usikkerhed om disse program og FoU-puljers skæbne, og man bliver ikke klogere ved at læse finansloven. I FORSKNINGSFORUM - rådssystemets øverste organ - udtrykkes der en stor usikkerhed over, hvad der sker, når de store programmer udløber om tre-fire år. Det er programmer, som beløber sig til langt over 400 millioner kroner - og det svarer i forskningsarbejde til 1.000 stillinger:

"1.000 stillinger er virkelig noget, der vil kunne mærkes i hele det danske forskersamfund - både kvantitativt og kvalitativt. Det er afgørende for kontinuiteten i dansk forskning, at der findes en løsning. Derfor ser vi med stor spænding og en vis ængstelse på de forestående forhandlinger om de kommende års forskningsbevillinger", siger FORSKNINGSFORUM's formanden Jørgen Søndergaard.

jø

Farvet evaluering?

En negativ evaluering lukkede indvandrers-forskningscentret DAMES i Esbjerg. Men evalueringen blev måske lavet på farvede præmisser, idet den inddrog en tidligere leders arbejdsprogram som målestok. Problemet var bare, at der var tale om en ambition, som aldrig fik status...

I januar lukkede forskningsministeren DAMES (Dansk Center for Migration og Etniske Studier) ved Syddansk Universitet i Esbjerg med henvisning til en negativ evaluering af centret. En gennemgang af selve evalueringen peger imidlertid på, at den er foretaget på et problematisk grundlag. DAMES blev ikke alene vurderet på det, centret havde fået penge til. Et personligt og ambitiøst arbejdsprogram fra leder, der var kortvarigt ansat og skiltes fra centret i bitterhed, indgik nemlig centralt i evalueringen. Rapporten redegjorde ikke for dette "arbejdsprogram" status eller vigtigere: begrundelsen for at gøre det centralt i evalueringen. Det fremgik heller ikke af den afsluttende evalueringsrapport, at programmet aldrig blev sat i værk.

Proceduren er problematisk, konstaterer **evalueringsseksperter Hanne Foss Hansen**:

"Det forekommer mærkværdigt at et udkast til et arbejdsgrundlag trækkes ind som noget betydningsfuldt i en evaluering. Det kan ikke drages ind som et centralt dokument, hvis det kun var et udkast, som tilmed aldrig blev gjort til faktisk arbejdsgrundlag". Foss Hansen understreger, at hun hverken kender migrationsfeltet eller den konkrete evaluering.

Esbjerg: Ud over kommissorium

DAMES-leder Jan Hjarnø - som er kendt som en aktiv debattør i spørgsmål om indvandrere og flygtninge - har siden evalueringen i 1999 søgt at komme igen med sin protest mod hele forløbet.

"Hver eneste gang har systemet henholdt sig formalia: at de har overholdt regler, at udvalget er kompetent og internationalt, at vi jo ikke klagede osv. Det har været som at slå i en dyne, de har nægtet at forholde sig til indholdet i vores kritik".

Evalueringspanelet konkluderede - blandt andet på grundlag af arbejdsprogrammet - at DAMES havde underprioriteret grundforskningen. Men ifølge Hjarnø er der et skærende misforhold mellem evalueringens formelle kommissorium og det som evalueringen faktisk gør. I evalueringens afsnit om "DAMES intentioner" inddrages nemlig et udkast til arbejdsprogram (1996) fra **centrets tidligere forskningsleder, professor Carl-Ulrik Schierup** (nu ansat ved Umeå Universitet).

"Da vi blev præsenteret for, at evalueringen havde inddraget Schierups udkast, måtte vi ned i arkiverne, for det var ikke et dokument med nogen formel eller praktisk status i Esbjerg", fortæller Hjarnø.

Fire dage til kommentar

Ud over inddragelsen af Schierups program-udkast viser en gennemgang af selve evalueringsproceduren et voldsomt hastværk. DAMES (Hjarnø) fik blot fire dage til at kommentere udkastet til evalueringsrapport (d. 15. 4 1999). Hjarnø brugte sin indsigelse til bl.a. at problematisere inddragelsen af Schierups program-udkast, idet dette blev brugt til at polemisere ("jämföre") mod DAMES faktiske aktiviteter.

Trods protesterne giver den endelige rapport (d. 24.4 1999) det indtryk, at programmet faktisk blev søsat.

"Evalueringen var generelt meget negativ og gik langt videre end kommissoriet egentlig gav rammer for. Evalueringen blev dermed ikke bare baseret på bevillingsgrundlaget (kommissoriet), men også den tidligere leders arbejdsprogram. Det vil sige, at DAMES ikke blev evalueret på det, centret havde fået penge til, men på de ambitioner og interesser, som den tidligere leder havde. Og disse ambitioner er aldrig indgået i bevillingsgrundlaget", forklarer Hjarnø. "Arbejdspapiret havde store teoretiske visioner - om det postmoderne og Foucault'sianske - men det har aldrig indgået i vores mere praktisk-empiriske og materialistiske arbejdsprogram".

Evalueringsskudkomiteens formand, professor Thomas Boje vil ikke forklare sig om sagen, og derfor heller ikke om hvorfor Schierups arbejdsprogram indgik i evalueringen:

"Vi gjorde et stykke arbejde efter bedste evne og med et udvalg, hvor der sad tre højt-kvalificerede forskere. Udvalget kom med en indstilling, og hvad rapporten er brugt til derefter er ikke vores anliggende. Vi har ikke siden udtalt os om sagen og vil heller ikke gøre det her".

Bitter kritiker blev central kilde

For Jan Hjarnø var den skjulte dagsorden bag inddragelsen af arbejdsudkastet alvorlig: Evalueringen kunne dermed bruge professor Carl-Ulrik Schierups ambitioner som målestok og samtidig bruge professoren som en skjult - men vægtig - kritiker af DAMES.

Rapporten begrundede ikke inddragelsen af Schierup. En nærliggende forklaring kunne dog være, at denne var ansat på samme institut som evalueringsskudkomiteens formand, professor Thomas Boje (nu er professor på RUC, red.).

Evalueringsskudkomiteen afværgede korrekt nok, at man har haft samtaler med den tidligere forskningsleder. Det anføres imidlertid ikke, at Schierup forlod

DAMES i vrede. Schierup søgte efter få måneders ansættelse om 5 års orlov for at tiltræde et svensk professorrekrutteringsstipendium, men Sydjysk Universitets ledelse afviste anmodningen. Også Schierups kone blev nægtet en lignende orlov. Evalueringsskudkomiteen omtaler ikke denne uenighed, som ellers kunne tillægge Schierup helt personlige motiver for at udlevere sit udkast til arbejdsprogram til evalueringen.

Thomas Boje vil ikke udtale sig om Schierups bitre skilsmisse, eller om denne kunne have betydning for Schierups troværdighed eller habilitet.

Birte Weiss: Dårlig evaluering og nyt initiativ

Forskningsministeren vil ikke genoverveje DAMES-sagen, selv om den negative evaluering kan være præget af problematiske præmisser?

"Jeg kan da godt forstå, at det er ærgerligt at få en negativ evaluering, men der kan altså ikke presses mere ud af den sag. Kommissoriet og panelet var godkendt af parterne. Jeg har ingen grund til at tro, at evalueringsskudkomiteen ikke har gjort deres arbejde godt nok. To forskningsråd var inddraget og indstillede til mig, at man ikke burde forlænge bevillingen", siger Birte Weiss.

Lukningen betød ikke en nedprioritering af dansk indvandrersforskning. En tilsvarende bevilling på 4 millioner kroner /år var allerede i december 1999 overført til nyt opslag om Migrationscenter (*se næste side*). Den dårlige evaluering dannede således vejen for nedlæggelsen af DAMES, og var på sin vis forudsætningen for det nye opslag:

"Hvis DAMES havde fået den bedste evaluering, så var der sandsynligvis bevillet en 3-årig forlængelse. Og skulle der sættes yderligere i gang på forskningsfeltet, så skulle det være sket med penge, der var stampet op et andet sted", indrømmer Weiss og slutter:

"Men pengene er ikke 'taget' fra DAMES. De havde en 5-årig bevilling og skulle evalueres ved udløbet. Der blev evalueret på, om bevillingen havde fungeret efter hensigten. Samtidig skulle vi tage stilling til, hvordan dette vigtige forskningsområde - som mildt sagt fylder meget i den offentlige debat - skulle videreføres. Så kom der en dårlig evaluering, og der blev slået et nyt center-initiativ op. Og det kunne DAMES så søge på lige fod med andre".

jo

Ned med konkurrenten

- eller et spørgsmål om loyalitet? Uklare rådsbetingelser for en centerbevilling - med tilknyttede enkeltprojekter - har skabt konflikt om indvandrerforskning. Centerlederen i et Aalborg-konsortium kræver nemlig, at Syddansk Universitet skal lukke sit konkurrerende forskningscenter DAMES, for at få delbevilling

Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd har igen bragt sig i et alvorligt dilemma. Man tildelte Aalborg en centerbevilling til et Aalborg-konsortium - i konkurrence med Jan Hjarnø ved SDU - men erklærede samtidig, at et af Hjarnøs projekter burde indarbejdes i centret. Men nu kan de to parter ikke blive enige om betingelserne. Det nye Aalborg-center kræver nemlig, at Jan Hjarnø nedlægger forskningscentret DAMES ved Syddansk Universitet, for at han skal få sin delbevilling til et enkelt projekt.

Hjarnø - der også var ansøger til hovedcenterbevillingen - kalder Aalborg-kravet om nedlæggelse utidig indblanding.

Han finder det også kritisabelt, at forskningsrådene SFF og SHF ikke stiller klare betingelser op for tilknytning af hans enkeltprojekt.

Betingelse: Kun ét center

Konflikten mellem Aalborg og DAMES har visse paralleller til den ballade, som SSF fik i forskerskole-sagen (se FORSKERforum 135-136), hvor rådet accepterede en binding fra Socialministeriet om, at der kun kunne oprettes ét center til et konsortium (Se side 21).

Opslag fra under Forskningsministeriet: "Forskningscenter vedrørende etablering af et center uden mure for migrationsforskning" (december 1999).

Femårig bevilling på 20 mio. kr.

SSF: Op til forhandling

Rådene har lagt spørgsmålet om tilknytning op "til forhandling mellem parterne", men det under Hjarnø, at SSF og SHF på den måde giver uindsænknet myndighed til centerlederen.

Hvorfor er det ikke en betingelse for centerbevillingen, at Aalborg-konsortiet skal lave en aftale med de tre støtteværdige projekter?

"Rådene har vurderet, at Aalborg kom med et godt projekt, og at centret skal dannes her. Når de således har fået bevillingen til et center, så er det dem, som skal køre den bevilling", **forklarer prof. Peter Gundelach**, som i denne sag indtager forsædet i SSF. Den ordinære SSF-formand, Hans Gullestrup, er nemlig inhabil (idet han kommer fra Aalborg).

Af Hjarnø opleves Aalborgs betingelse som et simpelt forsøg på at nedlægge en konkurrent! *Spørgsmålet er derfor også, om Aalborg-centret suverænt kan stille krav om nedlæggelse af DAMES for at in-*

tegrere Hjarnøs projekt?

"Jeg kender ikke til disse betingelser. Men det er jo centerlederens vurdering. Rådene har opfordret parterne til at finde en måde at forhandle det på plads. SSF og SHF har lagt penge i et center, og så giver vi mulighed for, at andre kan tilknytte sig".

Aalborg har altså ret til at sige nej til at indoptage Hjarnøs projekt?

"Det er jo en bevilling til Aalborg-projektet, ikke til Hjarnø. Den konkrete tilknytning skal forhandles mellem de to parter, så lad os nu se, hvad der sker. Rådene har bedt dem om at forhandle, og så tager vi stilling til sin tid".

Aalborg: Nej til DAMES

Der er ingen indholdsmæssige problemer i at integrere Hjarnøs projekt, oplyser den nye **centerleder i Aalborg, Ulf Hedetoft**. Men der er organisatoriske problemer:

"Det blev klart for os, at Hjarnø - med opbakning fra Syddansk Universitet - havde tænkt sig at fortsætte DAMES, og det stiller sagen i et helt andet lys. Det betyder, at vi skal integrere et projekt under den forudsætning, at han vil bidrage positivt, konstruktivt og loyalt som individuel forsker - og ikke som centerleder fra et konkurrerende projekt. Vi har meget svært ved at se, hvordan det skal kunne lade sig gøre, når han insisterer på, at DAMES skal fortsætte. Under de betingelser synes vi, at det er en dårlig idé at indarbejde Hjarnøs projekt".

Aalborg-konsortiets tilgang ligner et absolut krav om nedlæggelse af DAMES.

"DAMES må gerne fortsætte. Men vi kan ikke se, at en del af centerbevillingen skal gå til DAMES, for det vil i realiteten betyde en skjult støtte til DAMES. Det er jo en del af den politiske konstruktion - at der kun kan oprettes ét center", svarer Ulf Hedetoft.

Men hvad så, hvis Hjarnø accepterer at gå ind med et enkeltprojekt, samtidig med at DAMES opretholdes?

"Det er stadig betænkeligt, for jeg tror ikke, det i praksis kan lade sig gøre. Det er fint og legitimt at opretholde DAMES - konkurrence er fint - men i praksis kan jeg ikke se, at man kan have to konkurrerende institutioner flettet ind i hinanden. Og jeg har svært ved at se en konstruktion, hvor det bliver klart, at hans bidrag hører til under vores center".

Men bliver det ikke til et institutions-slagsmål på den måde?

"Vi ønsker en konstruktion, hvor deltagerne er loyale over for centret, hvor præmisserne er gennemskuelige. Som forsker har jeg intet imod Hjarnø person-



ligt. Men han er jo ikke menig medarbejder ved DAMES, men leder ..."

I slutningen af oktober stod fronterne stejlt over for hinanden, og Hedetoft forklarer:

"Vi afventer en bevillingsskrivelse, hvoraf betingelserne er angivet. Kontakten til Hjarnø må genoptages, når forskningsrådenes betingelser er klare. Og hvis det bliver sådan, at vi får hovedbevillingen, og Hjarnø får en mindre delbevilling til sit projekt, så arbejder vi ud fra det".

DAMES' dårlige evaluering

DAMES mistede sin bevilling efter en negativ evaluering i 1999. Forskningsministeriet brugte pengene til at oprette migrationsprogrammet. Men Syddansk Universitet valgte at drive centret videre med andre midler.

Spørgsmålet er så, om evalueringen har givet et dårligt ry, som gør det svært for DAMES at konkurrere eller at finde samarbejdspartnere.

"Overhovedet ikke", slutter Hedetoft i Aalborg. "Det har intet at gøre med institutionsslagsmål at gøre; vi har aldrig set skævt til DAMES eller deres bevillinger. Og hvis vi var blevet bedt om at tilslutte DAMES-projektet til konsortiet, så havde det været en anden sag - selv om jeg ikke ved, hvordan vi havde grebet det an. Men vi er utrykkeligt blevet bedt om at oprette et center. Og det gør vi så ..."

jø

DTU-ansatte: Dårlig idé med udpegede institutledere

Ansatte på DTU er bekymret for medarbejderdemokratiet, hvis rektor i fremtiden skal udpege institutlederne

43% synes det er en dårlig idé og 16% en overvejende dårlig idé, hvis rektor for DTU i fremtiden skal udpege institutlederne. Den store modstand mod idéen skyldes en frygt for, at medarbejderdemokratiet vil gå fløjten, fremgår det af undersøgelsen. Hele 72% finder idéen problematisk ud fra et demokratisk synspunkt, 20% ud fra et organisatorisk og 10% ud fra et fagligt synspunkt.

Idéen er ellers en af de væsentligste organisatoriske ændringer, når DTU efter planen overgår til selveje den 1. januar 2001. Tallene fremgår af en undersøgelse, Vilstrup har lavet blandt 147 af DTU's videnskabelige medarbejdere. 103 af dem er ingeniører og 44 er magistre. Undersøgelsen er bestilt af Ingeniørforeningen i Danmark (IDA) for at få medarbejdernes vurdering både af de organisatoriske ændringer og af processen hen mod selvejet. *(Selv om det lave antal gennemførte interviews gør, at materialet hviler på en vis statistisk usikkerhed, er svarprocenterne dog så markante, når det drejer sig udpegede/ikke-udpegede institutledere, at de kan anses som værende dækkende for virkeligheden).*

Mod de i alt 59% modstandere af idéen om udpegede institutledere, står så 23% der synes det er en god idé eller overvejende god idé.

Mistillid til rektoratet

Det forhold, at en ekstern bestyrelse efter DTU's overgang til selveje skal ansætte en rektor, deler de ansatte i to nogenlunde lige store for- og imod-grupper. Det samme er tilfældet med vurderingen af det betimelige i at reducere DTU's institutter og centre fra de nuværende henholdsvis 32 og 5 til 13 og 2. Dog er der en bemærkelsesværdig stor ved-ikke-gruppe blandt de yngste medarbejdere, hvad angår spørgsmålet om ekstern bestyrelse og ansat rektor. I øvrigt er det et gennemgående træk ved undersøgelsen, at ved-ikke procenterne er størst for de yngste medarbejdere.

Helt éntydig er medarbejdernes vurdering af selve processen frem mod en reduktion af antal institutter. Kun 9% har fundet processen tilfredsstillende mod 32% utilfredsstillende.

Når medarbejderne bliver spurgt, om de har oplevet den igangværende omlægning af DTU's struktur som tilfredsstillende eller utilfredsstillende, lader svaret ikke noget tilbage at ønske i klarhed:



DTU's rektorat får ikke gode karakter for processen. (Fotograf: Nina Lemvig-Müller).

Hele 51% svarer utilfredsstillende/overvejende utilfredsstillende mod 19% tilfredsstillende/overvejende tilfredsstillende.

Derfor er det måske heller ikke overraskende, at relativt mange ikke har tillid til det nuværende rektorats ledelse af DTU. 44% har mistillid/delvis mistillid mod 32% med tillid/delvis tillid til rektoratet. 21% svarer både/og og 2% ved-ikke.

Generations-holdninger

Hvordan vil medarbejderne nu reagere på omlæggelserne på DTU fra årsskiftet? Vil det påvirke deres arbejdsindsats på nogen måde? Vil de søge nyt arbejde, eller vil de blive på DTU?

Hvad angår det første spørgsmål, vil 64% ikke lade deres arbejdsindsats påvirke af forandringerne. Interessant er det igen at se, hvordan den yngste medarbejdergruppe (25-29 år) svarer: Hele 82% vil være upåvirket af en ny ledelsesstruktur og 0% vil lade arbejdsindsatsen påvirke i negativ/overvejende negativ retning. Arbejdsindsatsen for ca. 20% af de mere-end-30 årige vil blive påvirket i negativ retning af ændringerne.

Ikke mange vil søge nyt job på grund af de forestående ændringer. Kun 8% vil helt sikkert søge nyt arbejde.

mt

www.forskeren.dk

13.10.2000: DTU tyvstarter

DTU har nu indsendt den formelle ansøgning om dispensation fra universitetslovens par. 12 om opbygning af en ny ledelsesstruktur.

Som led i et ledelsessystem - "der understøtter en hurtig beslutningsproces og som tilskynder til implementering af beslutningerne" - har rektor imidlertid tyvstartet med at udpege nye institutledere FØR man indsendte dispensations-ansøgningen. Navnene på de nye institutledere var således offentliggjort FØR man havde fået dispensation. Det særlige ved udpegningen er, at det er sket uden om universitetslovens bestemmelser om medarbejderdemokrati.

Er det ikke forvaltningsmæssigt kritisabelt at udpege før DTU har fået dispensation, fordi DTU hermed lægger pres på Forskningsministeriets godkendelse?

"Det mener jeg ikke, formelt set. Det er helt sædvanligt, at der godt kan forberedes nogle beslutninger i en interimperiode", svarer Forskningsministeriets chefjurist Thorkil Meedom. "DTU har ikke lagt pres på eller foregrebet noget ved at udpege, før de har fået den formelle dispensation. Ministeriet tager en saglig beslutning uanset hvordan ansøgningen er lagt frem ..."



Nøje overvåget af rektor Henrik Tvarnø tager Mærsk Mc-Kinney Møller det første spadestik til Mærsk Institutet, som stod færdig i foråret 1999.

Ingen berøringsangst på Mærsk Institutet

På Mærsk Institutet på Syddansk Universitet i Odense arbejder forskerne tæt sammen med erhvervslivet.

Det giver dem et friere økonomisk spillerum, end de ellers ville have haft, men til gengæld forventer sponsorerne også et spinn-off af forskningen

Problemstillingen er den klassiske: De offentlige forskningsbevillinger er dalende, så hvis universiteterne vil blot fastholde - for ikke at tale om at udvide - aktiviteterne, skal de kigge sig om i samfundet efter nogle pengestærke samarbejdspartnere.

Denne fra politisk hold ofte gentagede opfordring er der nogle fakulteter og institutter på de danske universiteter, der har annammet mere end andre. Det er dem, der i debatten om universiteternes og forskningens forhold fremhæves som "innovative og fremsynede" i modsætning til de mere "berøringsangste og traditionelle", som vil stå vagt om forskningens frihed og uafhængighed af den usle mammon.

Til de første af slagsen, de "innovative og fremsynede", regnes Syddansk Universitet i Odense. I hvert fald når regnestykket skal gøres op af ledende erhvervsfolk og politikere fra midten og ud til højre.

Mærsk Mc-Kinney Møller Institutet for Produktionsteknologi, i daglige tale blot Mærsk Institutet, er et eksempel på et tæt samarbejde mellem universitet og erhvervsliv. Er det fri forskning, der drives der? Hvordan opfatter forskerne selv deres rolle? Er de spændt for en anden vogn end den frie forsknings?

FORSKERforum har besøgt instituttet for at få syn for sagn. En forsker, en institutleder og en dekan har bidraget til nedenstående.

Se næste side

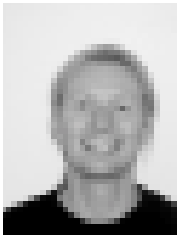
Mærsk Institutet

Institutet startede officielt den 1. juli 1997, men havde indtil 31. maj 1999 til huse på universitetet i Odense. Den 31. maj flyttede instituttet ind i sin egen bygning.

I et gavebrev af 7. januar 1997 ydede A. P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond et beløb på 50 mio. kr. til projektering og opførelse af en bygning... der skal huse et nyt institut for produktionsteknologi med henblik på at fremme samarbejdet mellem forskningen på Odense Universitet og dansk erhvervsliv til glæde for begge parter". Derudover ydedes et beløb på 25 mio. kr. til "delvis dækning af instituttets årlige driftsudgifter i de første fem år".

Odense Universitet yder det samme beløb til driften i perioden 1997-2002, hvor tilskuddet fra A. P. Møller-fonden ophører.

Institutet har en bestyrelse, hvoraf tre medlemmer er fra universitetet og tre er udpeget af A. P. Møller-fonden.



FORSKEREN

Henrik Hautop Lund, 31 år, er professor - landets yngste ifølge et ubekræftet forlydende - på Mærsk Institut. Det har han været siden sommeren 2000. Oprindeligt er han uddannet

datalog fra Aarhus Universitet. Han har i hele sin endnu korte karriere arbejdet tæt sammen med det private erhvervsliv.

Henrik Hautop Lund opfatter sig selv som en "fri forsker". Denne selvopfattelse anfægtes ikke af, at sponsorer og andre eksterne pengedonatorer forventer et eller andet "spin-off", som han selv udtrykker det, af hans forskning. Tværtimod er sponsorerne med til at "give ham et spark til at lave de vilde ting".

"Jeg forsker i det, jeg gerne vil forske i. Jeg får en pose penge fra en anden institution end den sædvanlige statslige. Der er ingen bindinger på de midler, men forhåbentlig når jeg frem til nogle resultater, der kan bruges til noget. Der er da en forventning om, at min forskning fører frem til nogle spinn-off's, til noget der er brugbart. Ellers kan jeg jo nok ikke blive ved med år efter år at få penge til min forskning. De eksterne sponsorer skal jo gerne kunne se værdien af vores forskning. Det er selvfølgelig faren i denne konstruktion."

Den virkelige verden

Denne drejning over imod de eksterne sponsorer ser Henrik Hautop Lund imidlertid ikke som en begrænsning eller indsnævring af sin forskning. Tværtimod. Han ser det som en fordel, at forskningen også er fokuseret på *rigtige* problemstillinger i den *virkelige* verden.

"For mig er ordet nytteværdi et positivt ord. Det er meget inspirerende, at ens viden bliver anvendt, og at det, jeg går og laver, kan bruges i den virkelige verden. Det er ikke nok bare med indikationer og teoretisk viden. Med en industriel partner kræves det, at vi analyserer problematikkerne i den fysiske verden. Jeg synes, at det mere giver mig et spark til at lave de vilde ting, for det er her, sponsorerne virkelig kan få noget ud af os forskere. Hvis vi ikke bare tager nogle små skridt fremad, kunne de lige så godt have ansat en person i virksomheden til at gøre tingene. Vi skal tage de lange skridt og hop fremad. De små skridt må de selv tage ude i erhvervslivet."

For Henrik Hautop Lund er det ultimative formål med forskningen at være med til at opretholde og udvikle velfærdssamfundet. Kun ved at forskernes viden bli-

ver brugt i dagligen, kan de være med til at præge udviklingen i langt højere grad, end hvis de isolerer sig på deres institutioner. Faktisk ser han det som nærmest en pligt, at forskerne stiger ned fra deres elfenbenstårne.

"Som institution, betalt af staten og skatteyderne, er det selvfølgelig vigtigt, at vi giver noget tilbage for de penge, vi har fået. Det kan vi blandt andet gøre ved at samarbejde med industrien, som skaber nye arbejdspladser - det er jo dér, jobbene og vores velfærd genereres."

Forskeren: "I Danmark har vi kvaliteterne til at blive forskningsmæssigt førende, men ikke mentaliteten."

Et generationsspørgsmål

Den unge forsker og professor ser også hele diskussionen om universiteternes samspil med det omgivende samfund som en del af et generationsspørgsmål eller -skifte: "Min generation har et mere umiddelbart positivt forhold til at samarbejde med erhvervslivet. På mere traditionelle institutioner vil man måske se negativt på det. Når der kommer nogle unge med en lidt anden tilgang til forskningen end den traditionelle, så er universitetsverdenen ikke så åben alligevel".

I øvrigt mener Henrik Hautop Lund, at Danmark godt kunne blive forskningsmæssigt førende, hvis vi gik bort fra at "føre socialpolitik via forskningsbudgetter". Han går ikke ind for, at alle skal have lige meget: Der burde føres en mere selektiv forskningspolitik med satsning og prioritering på tre til fire områder.

"I Danmark har vi kvaliteterne til at blive forskningsmæssigt førende, men ikke mentaliteten", siger den 31-årige professor ved Mærsk Institut i Odense.

Det naturvidenskabelige og tekniske fakultet arbejder i år med et forskningsbudget på ca. 130 mio. kr. Deraf er ca. 50 mio. kr. basismidler og ca. 80 mio. kr. eksterne midler. Af disse 80 mio. kr. kommer de 15 mio. kr. fra erhvervslivet og 65 mio. kr. fra andre eksterne bidragsydere som for eksempel EU, Forskningsråd, diverse offentlige fonde m.fl.

Ud af fakultetets samlede budget på 130 mio. kr. udgør erhvervslivets 15 mio. kr. altså 11,5%. For dansk offentlig forskning som helhed udgør erhvervslivets andel cirka 2%.



INSTITUTLEDEREN

Peder Thusgaard Ruhoff har siden 1. august 1999 været institutleder på Mærsk Institut. I 1991 blev han kandidat i fysik og datalogi (Odense Universitet), i 1995 ph.d. i kemi (RUC) og i 1999 lektor i anvendt matematik.

Vekselvirkningen og samspillet mellem universitetsmiljøet og det industrielle miljø interesserer ham. Blandt andet fordi industrien ligger inde med en viden, som er oparbejdet under andre forudsætninger end den universitære, en viden som kan være spændende også set med akademiske briller.

"Hvis vi kan sidde i et universitetsmiljø og skabe nye redskaber, som er interessante for mange mennesker i den industrielle verden, og vi kan få viden og erfaringer fra dem og bruge det i vores arbejde og forskning, så lad os da prøve at se, hvad der sker. Der kan helt sikkert opnås en synergieffekt", konstaterer Peder Thusgaard Ruhoff.

Institutlederen understreger, at det er instituttet selv, der bestemmer og sætter målsætningen for dets arbejde. I aftalen med A. P. Møller fonden er der intet krav om, at instituttet skal løse den eller den opgave til den og den tid til en bestemt virksomhed.

Institutlederen: "Det er ikke bestillingsopgaver, vi giver os af med. Vi er ikke konsulenter. Vi har kompetencer, og firmaerne har problemer - det er det, der skaber et projekt."

Ingen spændetrøjer

"Vi har ingen begrænsninger eller nogen spændetrøje lagt ned over vores forskning. Men med aftalen (se boks om Mærsk Institut, red.) har vi fået en lang række muligheder for at lave det, vi gerne vil. Det er ligesom med den kommende opera i København. Fordi Mærsk McKinney Møller har foræret den til Danmark, skal han jo ikke fastlægge repertoiret for den. Med pengegaven til os har han blot været interesseret i at styrke vores forskning og profilere vores institut. Og det er jeg stolt af".

Samarbejdet med private virksomheder kan komme i stand på to måder. Enten kontaktes instituttet af et givent firma, som er interesseret i at få løst en bestemt opgave. Eller også henvender instituttet sig selv til en given virksomhed for at høre, om den kan være interesseret i det, instituttet nu måtte have udviklet eller opdaget.

Det er instituttet selv, der afgør om det er interesseret i et samarbejde. Det bedste er, om opgaven forskningsmæssigt passer ind i det, instituttet ellers beskæftiger sig med.

“Det er ikke bestillingsopgaver, vi giver os af med. Vi er ikke konsulenter. Vi har kompetencer, og firmaerne har problemer - det er det, der skaber et projekt”, slår Peder Ruhoff Thusgaard fast.

Brobygger

For at befordre samarbejdet med erhvervslivet og styrke instituttets professionelle udtryk er der på instituttet ansat en projektchef, eller, som institutlederen også kalder ham: en brobygger. Det er en rent teknisk-administrativ stilling uden nogen forskningsforpligtelse.

Som brobygger ud til industrien er det hans opgave at udligne kulturforskellene mellem den akademiske og den praktiske verden. Han skal “holde gryden i kog og finde nye samarbejdspartnere”. Af uddannelse er han ingeniør og kommer fra Odense Stålskibsværft, som er en A. P. Møller-virksomhed.

“Han er med til at gøre os til seriøse samspillere”, siger Peder Ruhoff Thusgaard.

“Hvis man har sikret sig, at samarbejdet ikke giver nogen begrænsninger for forskerne, så har jeg svært ved at se, hvorfor man skulle nøjes med de midler, staten stiller til rådighed. Det er da tåbeligt ikke at udnytte de muligheder og det potentiale, der ligger i samarbejdet med erhvervslivet. Den almindelige ressource-mangel på universiteterne har da heller ikke slået så hårdt igennem her på instituttet. Jeg går efter flere samarbejder for at sikre fremtiden for instituttet”.



DEKANEN

“Vi skal bidrage med nogle ting, som de skatteydere, der betaler gildet, synes er interessante og nyttige. Ellers tørrer kilderne jo ud. Hvis vi mener, at forskningen skal være totalt fri og uafhængig af samfundet, så taler vi om en helt andet forskningsvolumen, end vi har i dag. Vi kan ikke forvente, at samfundet investerer mia. i, at vi skal finde frem til noget, vi synes er sjovt. Det er det dilemma, nogle ikke rigtigt har gjort sig klart.”

Ordene er **Jens Oddershedes**, dekan for det naturvidenskabelige og tekniske fakultet på Syddansk Universitet i Odense.

Selv tror han i øvrigt ikke, at der findes forskere, der forsker i noget, de ikke selv synes er sjovt. Ellers kunne de bare gå ud i den private sektor og tjene flere penge. Så universitetsforskere er privilegerede på den måde, at de frit kan vælge, hvad de vil forske i, samtidigt med at det er sjovt. Prisen er, at de får lidt mindre i løn end deres privatansatte kolleger.

“Men hvorfor skulle det ikke være lige så sjovt, når forskningen kan udnyttes af andre? Og bliver en opgave mindre interessant, når den udføres i samarbejde med en virksomhed? spørger han, og giver selv svaret:

“Det er en standardreaktion fra berøringsangste forskere at advare mod at samarbejde med eksterne partnere. I virkeligheden har de nok aldrig selv prøvet et sådant samarbejde. Og på universiteterne kan vi jo i øvrigt til enhver tid sige nej tak til samarbejder, vi ikke bryder os om.”

Dekanen: “Man kan godt få en fornemmelse af, at når politikerne råber så højt op om, at vi skal have erhvervsfinansiering, så er det fordi, de selv kan slippe for at betale.”

Ved festlige lejligheder

Så dekanen har ingen berøringsangst over for et tæt samarbejde med universitetsforskere og erhvervsliv. Men når politikere ved festlige lejligheder taler om forskningens betydning for samfundets fortsatte

udvikling, men alligevel skærer i bevilningerne, når en ny finanslov banker på døren, og beder universiteterne intensivere samarbejdet med erhvervslivet for at få budgetterne til at holde, så er dekanen, som man siger, steget af.

“Der er jo ingen fremtid i at flytte finansieringsansvaret fra den danske stat over til det private erhvervsliv. Det bliver vi jo ikke dygtigere af, og det skaber ikke flere arbejdspladser og mere udvikling. Man kan godt få en fornemmelse af, at når politikerne råber så højt op om, at vi skal have erhvervsfinansiering, så er det fordi, de selv kan slippe for at betale.”

I den forbindelse påpeger Jens Oddershede, at i de lande, vi normalt sammenligner os med, bruges der en større del af bruttonationalproduktet til offentlig forskning end tilfældet er i Danmark.

“Politikerne høster fortjeneste, når de skovler penge ned i de største pressionsgruppers kasser. Men dem hører universiteterne jo ikke til. Når politikerne kun går efter høje stemmer, er der ingen grund til at satse på forskning og videregående uddannelser.”

Hvis dekanen skulle bestemme, ville han faktisk gå den modsatte vej ved at give flere offentlige midler til den forskning, der er god til at tiltrække penge udefra. Fordi en sådan forskning åbenbart af samfundet findes interessant og nyttig. Men nu bevilges der penge til al forskning, også til den, som ingen eksterne midler kan tiltrække, og på den måde for alle for lidt og ingen nok.

Penge med kort horisont

Ét problem ser Jens Oddershede ved de eksterne midler, nemlig den korte horisont på dem. En dag hører de jo op, og hvad så? Dertil kommer, at det kræver et meget stort arbejde at få pengene hjem. Kontakter, forhandlinger og indgåelse af aftaler kræver tid. Meget tid.

Den eksterne finansiering har medført en klar ændring i en dekans arbejdsopgaver: I dag skal en dekan også være et ansigt udadtil, han skal deltage i samfundslivet og i debatterne og være god til at rejse penge. “Det er også en af årsagerne til, at jeg går ind for en professionaliseret ledelse af universiteterne”.

Men det er en hel anden sag, som ikke kommer denne historie ved.

mt

Hvis jeg var forskningsminister...

“Venner! Nu får I alle tiders chance for at gøre noget stort for de midler, der er nødvendige, hvis I altså har nogle spændende idéer”.

Det ville Børge Diderichsen - forskningschef på Novo Nordisk - sige, hvis han var forskningsminister

Børge Diderichsen, hvad ville du gøre, hvis du var forskningsminister?

“Mit første ønske ville være at sætte universiteterne fri og give dem mulighed for hver for sig at følge de visioner, de har eller burde have for at skabe fremtidens universitet. Ikke fordi der er nogen fælles formel for fremtidens universitet, men sådan som de ser sig selv i forhold til de kunder, de mener er relevante for dem, det vil først og fremmest sige studenterne, som er universiteternes vigtigste ressource. Men også i forhold til det almindelige samfundsliv og erhvervslivet.”

Og dit andet ønske?

“For det andet burde alle vores universiteter have en stærk ledelse. En ledelse der har nogle klare idéer om, hvad den vil med sit universitet. Og det er ikke det samme som en ledelse, der siger til dens ansatte, at sådan skal det være, og nu skal I bare rette ind til højre. Den skal vide, hvordan “deres” universitet skal se ud om fem år.”

Hvis jeg var forskningsminister? FORSKERforum indleder i dette nummer en interview-serie med en række personer, der har ytret sig om forskning og uddannelse på de danske universiteter ...

Skal en sådan ledelse være en ekstern udpeget og ansat?

“I mange henseender kan det være sundt med en ekstern ledelse, men det afhænger som i så mange andre situationer af, hvad det er for mennesker, vi taler om. Den perfekte kombination er en visionær og handlekraftig ledelse med gennemslagskraft og en bestyrelse, der ved, hvordan den skal bakke op om og inspirere ledelsen. Der er nogle universiteter, hvor den visionære kraft er god, men andre steder hvor den er meget, meget svag.

Hvilke universiteter tænker du på?

“I nogle tilfælde kan man forestille sig, at de nødvendige ændringer ikke kan gennemføres, med mindre der kommer en ret stærk ekstern bestyrelse, mens ændringerne i andre tilfælde godt kan gennemføres uden en ekstern bestyrelse, som for eksempel i Aalborg. Også Syddansk Universitet har været ganske manøvre-

dygtigt uden en ekstern bestyrelse. Men vi må også indrømme, at nogle af de store universiteter i modsætning til det nye, lille universitet, som ikke er tynget af historie og traditioner, har haft svært ved radikalt at ændre kurs.”

Så det står og falder med personerne og visionerne?

“Ja.”

Så du plæderer ikke absolut for en anden styreform?

“Nej, men det er vigtigt, at universiteterne indgyder politikere og embedsmænd tillid til, at de forvalter deres midler godt og effektivt. Udgangspunktet for universitetsledelserne må være, at man kan overbevise politikere om, at samfundet investerer pengene godt, hvis de investeres i universiteterne.”

Grundforskning og diversitet

Hvem afgør, hvad den gode vision er, og hvad fremsynethed er?

“Det er politikere og embedsmænd, der må tage stilling til, om samfundets midler bliver godt brugt både på kort og langt sigt.”

Så det er altså politikerne, der bestemmer, hvad en god vision er?

“Ja... og i sidste ende Folketinget. Pointen er, at hvis et universitet siger, at det har de og de overordnede mål og får bevilget et nærmere fastsat beløb til at opnå disse mål med, så skal det også levere en spændende vare inden for en passende tidsramme. Nogle universiteter vil måske lægge særlig vægt på grundforskning, andre på uddannelse, nogle på innovation og samarbejde med erhvervslivet og nogle fjerde især på en kombination af ovennævnte. Så må politikerne afgøre, om det lyder spændende eller ej, og om det er noget, de vil investere i. Den næste fordeling af investeringer må så afhænge af, i hvor høj grad det enkelte universitet har levet op til sine løfter.”

Hvad ville du gerne investere i?

“Jeg så gerne, at nogle universiteter satsede kraftigt på grundforskning. Og hvis de kan vise, at de bliver internationalt respekteret herfor, så skal de også få de midler, de har brug for. Andre universiteter vil lægge vægt på samarbejdet med erhvervslivet med løfte om at skabe et antal Giga'er i løbet af de næste år, hvis de får passende midler hertil. For mig at se er det utroligt vigtigt, at vi tilskynder til diversitet - således at universiteterne hver på deres måde kan koncentrere sig om det, de hver især er bedst til.”

Stabile budgetter

Bør universiteterne efter din mening have tilført flere penge?

“Det vigtigste er, at de enkelte universiteter kan operere under stabile budgettrammer. Det gør de ikke i dag. Og at aftaler bliver gensidigt forpligtende, således at universiteterne på den ene side lover noget, samfundet er tjent med, og de to involverede ministerier på den anden side lover stabile budgetter og frihed under ansvar.”

Er det situationen i dag?

“Nej, sådan opfatter jeg ikke udviklingskontrakterne. Fra ministeriernes side er det igen og igen blevet påpeget, at de på deres side ikke vil lægge sig fast på noget. De har sendt nogle halvbløde signaler om, at de selvfølgelig vil se med velvilje osv., osv. Men det er ikke godt nok. Arbejdet med udviklingskontrakterne har på nogle universiteter været tiltrængt, men i det omfang jeg kender kontrakterne, må jeg sige, at detaljegraden i dem er fuldstændig tosset.”

Hvordan tosset?

“Universiteterne skal have deres frihed til at finde ud af, hvordan de vil leve op til nogle meget klare mål. Om de vil gøre det på den ene eller anden måde, er jeg flintrende ligeglad med, bare der er en klar aftale om, at de leverer topklasseforskning, skaffer danske udenlandsforskere tilbage, tilbyder de unge gode uddannelsesvilkår, uddanner fremragende forskere, sikrer nyttiggørelse af viden m.m.”

Men har universiteterne pengene til at nå disse mål?

“Der er ingen tvivl om, at som situationen er i dag, har vi et gevaldigt økonomisk efterslæb på universitetsområdet. Vi ved, at mange miljøer bliver udsultet. Nogle steder er feltet af ansøgere til professorstillinger chokerende ringe, og det er et af de alvorligste sygdomstegn for et universitet. En professorstilling burde jo være noget af det mest attraktive for de bedste hjerner i den akademiske verden! Vilkårene, man stiller til rådighed for en ny professor, er ofte ringe...beskedne fysiske rammer, forældet udstyr og tyngende administrative byrder.”

Faktisk siger du, at begge parter, politikerne og universiteterne, mangler visioner og er lidt forbenede?

“Ja, det er det, jeg siger. Det er fuldstændigt rigtigt. Livskraften i universitetsmiljøerne er mange steder for ringe. Men jeg savner også, at en forskningsminister

klart går ud og siger: Venner! Nu får I alle tiders chance for at gøre noget stort for de midler, der er nødvendige, hvis I altså har nogle spændende idéer.”

Mere samarbejde med det private

“Bør universiteterne tiltrække flere penge fra f.eks. erhvervslivet, end de gør i dag?”

“Ja, det synes jeg. Hvad angår det private engagement i forskning og forskeruddannelse, ligger vi i Danmark lavt, når vi sammenligner os med de sædvanlige lande. Universiteternes grundlæggende indstilling til samarbejde med erhvervslivet er mange steder tilbageholdende. Fra universitetsledelsernes side er holdningen åben de fleste steder, men når man kommer lidt længere ned i systemet, bliver der flere skeptikere. Men en stor del af ansvaret for, at vi er lidt bagud, skyldes så sandelig også erhvervslivet. Det er der ikke skygge af tvivl om. Det skyldes delvist strukturen i dansk erhvervsliv, men har også noget med holdningen at gøre. I Danmark har vi jo ikke mange forskningstunge virksomheder, i modsætning til f.eks. Sverige. Alene Novo Nordisk står for 20% af al privat forskning her i landet. Men mange danske erhvervsledere er ikke endnu opmærksomme på de store muligheder, der ligger i at samarbejde med universiteterne om såvel uddannelse som forskning.”

Hvorfor er vi bagud med samarbejdet mellem universiteter og erhvervslivet?

“Noget af det er kulturelt betinget. Vores store universiteter har i mange år set med stor skepsis på erhvervslivet, bl.a. af frygt for at blive styret. Og erhvervslivet har i betydeligt omfang set med skepsis på disse forskere, som befinder sig på afstand af virkeligheden og måske kan være lidt arrogante og vanskelige, når det drejer sig om intellektuelle rettigheder. Universitetsledelserne bør opbygge en professionel ekspertise, der skal kunne forhandle med erhvervslivet og sætte klare aftaler op for samarbejdet, der respekterer begge parter behov.”

Bragt til tiggerstaven

Er den frie forskning efter din mening alvorligt trængt?

“Den fare, jeg ser, er, at universiteterne i al almindelighed er så udsultede, at de simpelthen ikke kan klare sig, med mindre de går rundt med tiggerstaven. At de bliver så fattige, at de bliver nødt til at danse efter den pibe, som forlanges af dem, der sidder på ressourcerne. Så er

der en risiko for, at det går galt. En af universiteternes forpligtelser er at sikre et grundlag for den frie forskning, for at den dygtige kreativitet får lov at blomstre, at satse på talenterne, uanset hvilke vilde idéer, de måtte have. Lidt forenklet kan man sige, at de allerbedste miljøer er dem, hvor forskerne har frit spillerum til at beskæftige sig med noget, der virkelig vækker deres nysgerrighed og udfordrer deres tænkeevne.”

Hvad med de humanistiske fag? De kan have svært ved at finde en sponsor?

“Jeg har her to hovedsynspunkter. Det ene er, at det kan jo ikke nytte, at vi her i Danmark tror, at vi skal have et udbud af alverdens forskellige fag...fra albansk til kirgisisk og hvad ved jeg. Mit andet hovedsynspunkt er, at vi hele tiden skal være opmærksomme på, hvor vi har talenterne og det rigtige forskningsmiljø. Hvis vi f.eks. har et stærkt miljø inden for iransk filologi med nogle dygtige forskere, der har opbygget en videnskabs og et internationalt netværk til andre forskere, så skal vi selvfølgelig bevare det, uanset om nogle måtte mene, at iransk filologi i dag er mindre interessant.”

Men der er jo ikke mange studenterårsværk i iransk filologi?

“Jamen, der skal være plads til den akademiske tradition. Hvis de mennesker, der sidder på et sådant institut, er af verdensklasse, så er jeg ikke den, der vil hænge mig i, om der kommer fem eller tyve studerende om året. Hvis disse mennesker er stjerner på det akademiske firmament inden for deres felt!”

Kan man lede et universitet som en erhvervsvirksomhed?

“Nej, ikke på samme måde. At forestille sig at moderne managementteori bare kan overføres til et universitet er helt forkert. Men det betyder ikke, at universiteterne ikke kan få inspiration af den måde, det private erhvervsliv varetager dets humane ressourcer på, som det så smukt hedder. På det punkt er virksomhederne i almindelighed langt mere udviklede end universiteterne. Det kan universiteterne godt lade sig inspirere af.”

mt



Børge Diderichsens Blå Bog:

Født 1952 i Kiel. Cand.scient. i biokemi 1976. Ph.d. i mikrobiologi 1980 ved Københavns Universitet. Lektor samme år på Institut for Mikrobiologi. Ansat på Novo Nordisk siden 1981, først som forsker, i dag som forskningschef.

Børge Diderichsen sidder og har siddet i et utal af råd, forsamlinger, komitéer m.v. både i Danmark og i udlandet. Her et udvalg af de danske: Adjungeret professor ved Aarhus Universitet, bestyrelsesmedlem i Mikroelektronik Centeret på DTU, medlem af Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd (1994-99), medlem af fakultetsrådet ved Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet ved Københavns Universitet, medlem af Aalborg Universitets Kontaktråd, medlem af Forskningspolitisk Udvalg under Akademiet for de tekniske Videnskaber og bestyrelsesmedlem af Medicon Valley Academy.

Derudover kan Børge Diderichsen fremvise en alenlang publikationsliste først og fremmest inden for bioteknologi.

Ikke stemmer i forskning

Årets finanslov ser ud til at blive en skuffelse, set med forskningsbriller. Men det kan forklares ud fra, hvordan politikerne opfatter forskningen, konstaterer politolog

“Det kan måske undre, at Folketingets politikere på den ene side erklærer, at forskning er utrolig vigtig for samfundets udvikling, økonomien og betalingsbalancen, men de prioriterer den ikke højt i finansloven...” siger forsker **Kristian Kindtler** fra Analyseinstitut for Forskning (Aff).

“En forklaring kan være, at forskere er en svag interessegruppe, dårligere end fx landbruget og industrien til at sætte deres interesser igennem. En anden forklaring kan være, at universiteterne er dårlige til at blande sig i spillet om midlerne”.

Men en helt tredje forklaring kan være, at der simpelthen ikke er stemmer i forskning:

“Det er svært at sælge forskning som valgtema for den almindelige befolkning! Forskning har en langsigtet horisont, men det står i modsætning til politikens strukturelle kortsigtethed. Valgcyklusen er højst fire år for folketingspolitikere. Og politikerne lever af stemmer. Derfor er forskningspolitiske budskaber også relativt omkostningsfrie ...”

Kristian Kindtler er politolog og præsenterede i foråret (sammen med Pia Kallehauge) rapporten “Politikere og forskning”, som er den første afrapportering om politikernes opfattelse og anvendelse af forskning. Der var sendt spørgeskemaer ud til Folketingets 179 politikere, og der kom besvarelser tilbage fra 93 (mens 39 afslog at svare). Og så interviewede man nogle af formændene for Folketingets stående udvalg, som danner den formelle ramme om den forberedende del af lovgivningen, fx Finansudvalget, Miljøudvalget og Forskningsudvalget.

Spørgeskemaerne og interviewrunden gav nogle indtryk af, hvordan politikerne opfatter forskning.

Nytte og forskning

Rapporten fortæller, at 91 pct. af politikerne tillægger forskningen “stor nytteværdi”. Sundhedsvidenskaben er topscorer (med 83 pct.). Teknisk videnskab og jordbrugsvidenskab vurderes lige efter (med 77 pct.). Og så kommer samfundsvidenskab og naturvidenskab (med hhv. 75 pct. og 72 pct.). Og nederst kommer så humanistisk forskning (med 54 pct.).

Folketingspolitikernes høje nyttevurdering af sundvidenskab og lavere vurdering af humanistisk forskning stemmer overens med befolkningens almindelige opfattelse (som beskrevet i en tidligere rapport fra Aff (“Siune og Vinther”, 1998).

“Politikerne har en meget operationel forståelse af forskning. Den skal være anvendelsesorienteret og helst kunne måles på Danmarks konkurrenceevne. De har

ikke den opfattelse, at forskning i sig selv er noget, eller at forskning kan bidrage til en “kritisk refleksion...”

Samfundsvidenskaben indtager en overraskende stor betydning hos folketingspolitikere. Den tillægges faktisk lige så stor samfundsmæssig nytte som teknisk videnskab og jordbrug. Desuden tegner samfundsforskningen sig for den største anvendelse i form af læste primærkilder hos politikerne.

“Forklaringen kan jo være, at politikerne præsenteres for meget viden fra den front. Og samfundsvidenskabelige udredninger er nemmere at sætte sig ind i end andre typer viden”, siger Kindtler.

De tunge politikområder lig med de hårde videnskaber

Politikerne har et rationalistisk videnskabsideal:

“Forskning er for mange politikere meget konkret. Det er noget målbart, og forskere er sådan nogle, som futter rundt i kittel i laboratorier”, konstaterer Kindtler. “Inden for nyttetænkningens univers er videnskab noget, der hænger sammen med produktion og Danmarks konkurrenceevne osv. Der er en klar sammenhæng mellem de vigtige politikområder - fx sundhed, miljø og trafik - og så videnska-

“Om man bruger forskningsresultater afhænger således af, om politikerne kan bruge den til sit formål. For eksempel svarede mange af politikerne ja - godt nok med et skævt smil - til spørgsmålet, om politiseret forskning ville få en anden betydning for dem, alt efter om de havde regeringsmagten hhv. sad i opposition”.

bernes status. De tunge politikområder hænger sammen med de hårde videnskaber: naturvidenskab og teknik, jordbrug og veterinærvidenskab, lægevidenskab. Omvendt ligger det også heri, at alt uden for disse hårde områder, har noget med “værdier” at gøre. Især humaniora, men også samfundsvidenskab og i nogen grad jura er mere ukonkrete og holdningsprægede. Der er ikke en erkendelse af, at de bløde videnskaber kunne bidrage til at kvalificere den almindelige politiske debat”.

Prioriteringen af de hårde og bløde områder får indflydelse på debattens vinkling: “Hvor er forskningsmiljøerne henne i debatten om forskningspolitik-

kens aktuelle omdrejningspunkter: globalisering og IT? Kynisk set er det jo bare en omskrivning af økonomi og markeder, og det er et aktuelt eksempel på økonomiens evne til at etablere de store sandheder, uden at der bliver sat spørgsmål ved præmisserne for den politiske debat. Det kunne humaniora - og dele af samfundsvidenskaben - måske gøre ...”

Politiseret forskning?

Det er meget forskelligt, hvad politikerne forstår ved “politiseret forskning”.

På den ene side har de den naive forestilling om, at forskning er apolitisk og objektiv, hvilket deres manglende bevidsthed om sektorforskningens eksistensbetingelser er udtryk for. På den anden side aner de måske også, at forskning jo også kan være det præcis modsatte, fordi forskeren er et menneske og et led i processen. Det er for eksempel sådan, at udvalgsformænd - som ofte er erfarne politikere på deres område - generelt giver udtryk for, at forskning sjældent er objektiv og neutral. Men de omtaler samtidig forskningen på en måde, så det skinner igennem, at de afslører en forestilling om såvel objektive som indskudte forskningsresultater.

Men politikerne er i hvert fald fuldt bevidste om, at forskning kan tjene mange formål. Og det er ofte umiddelbare taktiske formål mere end saglighed, som styrer, hvorvidt forskningsresultater inddrages. Det afhænger af den politiske kontekst, fx om resultaterne har en oplysende funktion i den politiske debat, eller om de snarere har en strategisk funktion for den enkelte politiker. I nogle tilfælde bruges resultaterne som et sagligt vidensgrundlag, i andre tilfælde sker der en stærk politisk instrumentaliserings af resultaterne.

“Om man bruger forskningsresultater afhænger således af, om politikerne kan bruge dem til sit formål. For eksempel svarede mange af politikerne ja - godt nok med et skævt smil - til spørgsmålet, om politiseret forskning ville få en anden betydning for dem, alt efter om de havde regeringsmagten hhv. sad i opposition”, fortæller Kindtler.

“Og så handler forskning for politikerne meget konkret om, hvad der kan finde praktisk anvendelse - herunder også i medierne! Det er en stor misforståelse, hvis man tror, at politikerne står i en offerrolle - at det er journalister, som alene sætter dagsordenen. Det er nemlig sådan, at nok er politikerne afhængige af pressen, men medierne er også afhængige af politikerne”.

Politologen efterlyser en systematisk



viden om dynamikken i det gensidige afhængighedsforhold mellem medier, politikere - og interessegrupper, herunder NGO'er (*Non-Governmental Organizations, private interessegrupper, græsrodder m.m.*).

Forskningens status hos politikerne

“Der er en vis symbolværdi i ‘forskningsbaseret argumentation’ i forhold til offentligheden. Det signalerer saglighed og grundighed at bruge den slags viden i offentligheden. Politikerne angiver, at forskning har stor betydning for deres politiske arbejde. To ud af tre politikere vil gerne have tilsendt mere førstehånds-materiale fra forskerne. Men hvis man kender til omfanget af politikernes faktiske anvendelse af forskning og måden, de anvender forskning på, så er det naivt at tro, at de vil sætte sig ind i den, og at den dermed skulle finde mere anvendelse”, konstaterer Kindtler tørt.

I praksis er der et paradoks mellem politikernes tro på forskningens faktiske bidrag og så deres muligheder for at sætte sig ind i og være kritiske over for samme forskning. På trods af politikeres uomtvistelige ønske om at sætte sig ind i forskningen, så er lovgivning præget af travlhed og resultatpres i det daglige, som forhindrer dem i det.

Men politikerne tilskynder alligevel forskerne til at formidle noget mere:

“Det er et interessant ønske, som angiveligt skulle være motiveret af, at de sætter sig ind i forskningens primærkilder. Men sandheden er, at der er utroligt lidt tid til den slags. Det er fantastisk begrænset, hvilke dele af forskningen, man betjener sig af. Tempoet er så højt, at den enkelte ikke har tid til at afsøge vidensgrundlaget. Når de derfor ønsker mere formidling fra forskerne, så er det lidt billigt at sige det ...”

Lille bevidsthed om politiseret forskning

Ikke overraskende siger politikerne, at forskning er overordentlig vigtig for det danske samfund, for hvem ville svare nej på det spørgsmål? siger Kindtler tørt.

Men det overrasker, at politikerne var meget lidt overbeviste om, hvordan den viden, som hører til deres beslutningsgrundlag, bliver til. Det synes således fuldstændig uproblematisk for de fleste

oppositionspolitikere, at de ofte er ganske afhængige af en viden, der tilvejebringes af sektorforsknings-institutioner inden for de enkelte ressortministerier:

“Oppositionen stiller selvfølgelig kritiske spørgsmål til det politiske vidensgrundlag. Og når ministeren præsenterer et svar fra en sektorinstitution - som er underlagt ministerens område - så er der ingen bevidsthed hos oppositionen om præmisserne, og rammerne dermed er defineret af ministeren og regeringen”, siger Kindtler.

“Politikerne har en meget operationel forståelse af forskning. Den skal være anvendelsesorienteret og helst kunne måles på Danmarks konkurrenceevne. De har ikke den opfattelse, at forskning i sig selv er noget, eller at forskning kan bidrage til en “kritisk refleksion...”

“Formelt set er sektorforskningen uafhængig, men i praksis er institutionerne knyttet til det politisk-administrative apparat. Og det er da påfaldende, at flertallet af politikerne opfatter forskningens betydning for energi- og miljøpolitik samt fødevarerområdet for at være stor, men de er ikke bevidste om, at det meste af deres vidensgrundlag på disse områder produceres i sektorforskningen. Der kan derfor være behov for en debat om sektorforskningen - en debat om, hvad der kendetegner denne viden frem for viden produceret uden for sektorforskningen og hvad man kan forvente sig af disse forskellige former for forskning. Når det kommer til stykket er der jo ikke nogen “sag” i politiseringen af sektorforskningen: Den er jo ikke sat i verden for sin egen skyld, og den er heller ikke sat i verden for at tjene offentligheden. Dens formål var og er at betjene det politiske system - og primært regeringen. Det ændrer den formelle juridiske uafhængighed ikke på”, siger Kindtler.

Pressen: Bestillingsforskning?

Kindtler vil ikke overdramatisere sektorforsknings-aspektet, som det i nogen grad skete, da rapporten i Weekendavisens referat blev til, at udredninger fra sektorin-

stitutioner faktisk kontrolleres af ministerierne. Og så blev der fremdraget eksempler på uheldig styring fra miljø-, jordbrugs- og fødevarerområderne.

Det uheldige ved debatten om sektorforskningen var, at den blev drejet hen mod den enkelte forskers uafhængighed og videnskabelige hæderlighed frem for at handle om de betingelser, hvorunder viden bliver til. Derfor kom det vel ikke bag på nogen, at forskerne reagerede skarpt!

Men man fik ikke den mere væsentlige debat om demokratiet: Hvad betyder strukturen for magtfordelingen mellem Folketinget og regeringen?”

Ekspertvælde?

Politikerne siger nok, at forskning ofte har været afgørende for udfaldet af en politisk beslutning. Men Kindtler tror ikke på de simple diagnoser om ekspertvælde:

“Forskning kan ikke erstatte politisk afvejning - og gør det heller ikke! Det er jo politikerne, som tager beslutningerne. I stedet skal man bemærke sig den subtilitet, som “forskning” gør sig gældende med. Det er ikke eksperterne eller teknokratiet, som bestemmer. Det er fx ikke fag-økonomer, som træffer de politiske valg, men de politiske valg er styret af den økonomiske tænkemåde”, konstaterer Kindtler og stiller spørgsmålet, hvorfor nogle typer viden vinder indflydelse frem for andre - samt hvordan det strukturerer vores måde at tænke på.

“Hvordan er det fx kommet dertil, at økonomien har så stor betydning for Folketingets beslutninger? Det strukturerer politikken, fordi politikerne bestandigt befinder sig i en økonomisk diskurs. De formulerer sig på økonomiens præmisser ...”

Økonomien store betydning svækkes ikke, selv om den økonomiske videnskab præsenterer modeller eller tal, som er behæftet med stor usikkerhed (fx arbejdsmarkedsstyringen i ADAM).

Forskere er fjerne

Hvordan oplever politikerne forskere?

“Som fjerne mennesker, fjernt fra det praktiske liv. Men i den sammenhæng er det værd at bemærke sig, at politikerne ynder at opfatte sig selv som “praktikere”, hvilket næppe svarer til offentlighedens opfattelse. Men afstanden mellem folketingspolitikere og forskere bliver mindre og mindre, for der kommer flere og flere akademikere på tungen ...”, svarer Kindtler.

Hvor stor tillid har de til forskersamfundets frihed til at prioritere, hvad der er vigtigt at forske i - til forskernes frihed til selv at vælge forskningssemne?

“De er tilbageholdende med at udtrykke styringsønsker i forhold til den offentlige forskning, men på den anden side har de et klart ønske om, at forskningen skal kunne anvendes; der skal komme noget ud af det! Derfor har de også stor tillid til, at “kontrakter” er vejen frem. Forskningen skal samarbejde med omverdenen”.

jø

Når undervisning er kedelig

Det er vigtigt at kende de studerendes forventninger til undervisning og prøveformer, at indrette aktiviteterne derefter og ikke mindst gøre de studerende bevidste om aktiviteternes hensigt, konstaterer PAUL SANDER og KEITH STEVENSON

Hvordan kan du bedst lide at blive undervist? Det spørgsmål blev de færreste universitetslærere stillet, da de selv studerede, og de har i hvert fald aldrig haft forventninger om, at lærerne skulle modificere deres undervisning for at tilpasse sig de studerendes ønsker.

Men det var jo dengang, undervisning var lærercentreret. Nu har verden forandret sig. De studerende er blevet til kunder og uddannelse til en service. Forbrugernes ønsker tages alvorligt. Siges det.

En undersøgelse, som vi foretog i 1998 med deltagelse af 395 førsteårsstuderende på tre britiske universiteter, gav nogle interessante udsagn om, hvad de studerende forventer. De studerende blev udspurgt i løbet af den første undervisningsuge: bedt om at tilkendegive, hvordan de håbede at blive undervist, hvordan de forventede at blive undervist, og hvordan de helst ikke ville undervises. Derudover blev de spurgt om, hvilken slags prøvning, de ville foretrække. Til sidst blev de bedt om at nævne de kvaliteter, som de mente, det var vigtigst for en universitetslærer at være i besiddelse af.

Hovedkonklusionerne gik på, at kun de færreste nærede forventninger om at blive undervist sådan, som de gerne ville, og at de fleste forventede at blive undervist på en måde, som de ikke ville bryde sig om. Budskabet lød, at stort set ingen brød sig om forelæsningsformen, der til gengæld var den form, de gennemgående havde forventet. Sikken redelighed! Mere tolerance var der over for *den interaktive forelæsning*, hvor de studerende havde mulighed for at tage aktivt del i undervisningen.

Vi ved jo alle sammen godt, at forelæsningsformen ikke nødvendigvis er lærerens foretrukne undervisningsform. Men hvad skal man ellers stille op, når man står over for 200 studerende i et auditorium? Vi accepterer også, at institutioner er nødt til at finde økonomisk rationelle metoder til at få de studerende til at engagere sig i det stof, som det er meningen, de skal studere. Men det er underligt, at forelæsningsformen stadig opfattes som den mest velegnede metode dertil. Foretrækker de studerende interaktiv undervisning, ja så gør lærerne klogt i at tænke lidt over, hvor lidt interaktiv deres præsentationer er.

Men vores undersøgelse viste også, at de studerende var *betænkelige ved værdien af rollespil og fremlæggelse af eget arbejde*, om end det er muligt, at definitionerne i spørgeskemaet fremlagde disse aktiviteter på en sådan måde, at det i sig

selv lagde op til betænkelighed.

På baggrund af vores resultater, foreslår vi, at lærere, der overvejer at benytte sig af rollespil eller fremlæggelser fra de studerendes side, gør klogt i *først at finde ud af, hvordan de studerende har det med den slags*. Det kunne være, at de studerende ville være mindre nervøse, hvis de fik en begrundelse for, hvorfor metoderne blev anvendt, og hvis de, der gav udtryk for nervøsitet, fik mulighed for støtte.

Er der forskel på de studerendes forventninger og præferencer på forskellige uddannelser? De studerende på de tre uddannelser, som vi valgte ud i vores undersøgelse (medicin, erhvervsstudier og psykologi), havde alle markant forskellige akademiske baggrund. Ikke desto mindre var de enige om, at der var mindre end de ønskede af interaktive forelæsninger, studentcenteret undervisning og gruppearbejde, og omvendt var der flere formelle forelæsninger og mere selvstudium, end de kunne ønske sig.

Prøvning er ifølge nogle den væsentlige

drivkraft bag de studerendes motivation - og dertil kan man så tilføje, at det er lidt ærgerligt, at de studerende selv ikke har mulighed for at bidrage mere til, hvordan de skal prøves/evalueres. Resultaterne vedrørende prøvning viste, at de studerendes præference for løbende evaluering var omvendt proportional med tidligere eksamenssucces inden for prøveformen! Nok ikke overraskende, da de studerende efter al sandsynlighed vil foretrække den metode, der tidligere har givet dem succes.

De adspurgte prioriterede gode undervisningsevner højest og gode organisationsevner lavest på en liste over de mest ønskede kvaliteter ved en universitetslærer. Man kan spørge sig selv, om kvalitetssikringsorganet Quality Assurance Agency (*det engelske evalueringscenter, red.*) er opmærksomt på dette...

At undersøge de studerendes forventninger er værdifuldt, hvis universiteter og andre læreanstalter ønsker at skabe et effektivt læringsmiljø, og det bør indgå som en selvfølgelig del af kvalitetssikringen.

Hvad mener de studerende om forelæsninger

Lægestuderende

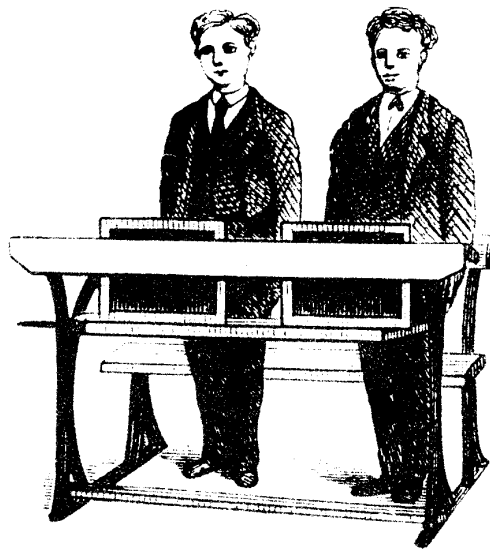
- Det eneste, du lærer, er det, du havde lært, hvis du havde nøjedes med at læse bøgerne eller kursusnoterne.
- Det indebærer mindst kontakt med lærerne og medfører tanken om, at evaluering bare bliver en gang opgørelse af information.
- Det opfordrer ikke til selvstændig tænkning.
- Det er kedeligt; der er ingen input fra de studerende.
- Jeg tror, man kan lære mere ved at deltage i noget i stedet for bare at sidde og tage noter.
- Gruppearbejde er mindre presset og gør, at man kan lære, hvordan man bliver læge i stedet for eksamenspøge.

Psykologistuderende

- Ingen interaktion, ingen læring.
- Det er nemmere at forstå og udvikle synspunkter, hvis de studerende kan interagere med læreren om emner i stedet for bare at lytte.
- Jeg husker meget lidt af det, jeg får at vide, da jeg ikke er en aktiv deltager i en forelæsning og derfor ikke hører ret meget efter, hvad der bliver sagt.
- Jeg synes det er lidt svært at holde trit med tempoet, når man tager noter.
- Det er ikke ligefrem det hele, der fiser ind.

Erhvervsstuderende

- Der er ingen deltagelse.
- Det bliver kedeligt bare at tage noter hele tiden.
- Ikke interaktivt nok.
- Der tages ikke højde for det, hvis studerende ikke forstår eller gerne vil sige noget.



Det kan også hjælpe læreren til at udarbejde mere effektive kursusmoduler. Nogle gange kan læreren tilnærme sig de studerendes præferencer, andre gange kan de studerendes præferencer være urealistiske, og i så fald skal man være lidt forsigtig. Hvis de studerende fx udtrykker betænkeligheder ved en bestemt undervisningsform, kan læreren beslutte sig for at ændre formidlingsudtrykket eller give ekstra støttetimer til dem, der udtrykker betænkelighed.

Denne forventningsdrevne proces burde kunne hjælpe såvel de studerende som læreren til at finde den bedste indlæringsrute for den enkelte gruppe studerende. Og det er, hvad man skal gøre klart for de studerende, at de kan forvente.

Paul Sander er lektor ved School of Health and Social Sciences, University of Wales Institute, Cardiff. Keith Stevenson er lektor ved University of Leicester og tilknyttet Open University.

Kilde: Uddrag fra THES 29/19/00. Oversættelse: Martin Aitken.

Hvad de mener om rollespil og præstationer

Lægestuderende

- Det tager lang tid, og man lærer meget lidt.
- Det virker sjældent, fordi man assimilerer ikke særlig meget information; det er mere en social aktivitet.
- Præsentationer giver alt for ofte for lidt information.
- Hver gruppe lærer en specifik detalje om deres præsentation, men meget lidt om de andres.
- Jeg er for optaget af selve præsentationen til, at jeg lærer noget ved det.
- Hvis hovedparten af undervisningen foregår via de studerendes egne præsentationer, er det ikke nødvendigvis det rigtige stof, vi lærer.
- Jeg tror, du lærer meget mindre og er meget mindre opmærksom på dine medstuderendes ideer og præsentationer end på dine læreres.
- Selv om det kan være sjovt og give lidt afveksling, er det sjældent særlig informativt, og det er svært at få noget som helst brugbart ud af det.

Psykologistuderende

- Selv om det kan være nyttigt med rollespil, bliver der ikke formidlet information nok til, at det skal prioriteres som undervisningsmetode.
- Jeg finder det særligt pinligt at bruge denne metode.
- Det kan være, man skal være god til drama, og det er jeg ikke.
- Det gør mig nervøs at optræde for andre.
- Jeg ville blive nervøs, hvis jeg skulle stille mig op foran alle de andre.

Erhvervsstuderende

- Nogle gange er det svært at lære noget af præsentationer.
- Det handler mere om skuespil end om at lære noget.
- Nogle ender jo altid med at bestille meget mere end andre.
- Det er ikke fair over for dem, der er generte eller nervøse.
- Mange ville ikke føle sig særlig godt tilpas i den situation, og jeg tror ikke, det er nogen effektiv indlæringsmetode.

Olesen Larsen

Peder Olesen Larsens advokat har anmodet om at få optaget et gemmæ i FORSKERforum:



Forskerforum har i nr. 137 fra september 2000 bragt tre artikler med titlerne "Lex Olesen Larsen", "Cowboyland" og "En fondsejers bratte fald". Artiklerne indeholder en række fejl, som herved berigtiges:

Danmarks Grundforskningsfond er oprettet ved lov nr. 409 af 6/6 1991. Den forvaltningsretlige konsekvens af at fonden er oprettet ved lov er, at fondens administration er undergivet reglerne i forvaltningsloven og lov om offentlighed i forvaltningen. Yderligere er fonden på samme måde som andre offentlige og private fonde, der forvalter offentlige midler, underlagt tilsyn fra både de relevante ressortministerier samt Rigsrevisionen. For så vidt angår det ansættelsesretlige spørgsmål gælder samme regler som for andre fonde, der modtager offentlige midler; nemlig at ansættelseskontrakter forhandles individuelt, men under hensyntagen til lovens krav om at fondens midler skal forvaltes betryggende. Der er således hjemmel i lov nr. 409 af 6/6 1991 til, at fonden kan forhandle lønninger på almindelige markedsvilkår. En sådan forvaltningsretlig opbygning er helt almindelig og gælder f.eks. en lang række af landets museer.

Det er således ikke korrekt, når FORSKERforum i artiklen "Lex Olesen Larsen" hævder, at "Selve Grundforskningsfonden var opbygget som en halvoffentlig institution, som unddrog sig de almindelige statslige regler (om ansættelser, offentlighed i forvaltningen m.m.) og ministeriet resonerede derfor, at fonden ikke behøvede at holde sig til statens lønregler". Udtalelsen i artiklen Cowboyland om at "Gennemgang af hans personlige kontraktforhold afslører en fondsforvaltning med sine egne standarder - på tværs af de regler, som ellers gælder for offentlig virksomhed" er således heller ikke korrekt.

Peder Olesen Larsen var ved oprettelsen af Danmarks Grundforskningsfond ansat

som tjenestemand. Peder Olesen Larsen stillede som betingelse for at påtage sig hvervet som formand for Danmarks Grundforskningsfond, at han ikke blev stillet ringere, end han ville være, såfremt han var fortsat som forskningsdirektør i Undervisningsministeriet. Da fonden var helt nyoprettet og derfor ikke havde fastlagt en ansættelsespolitik, ønskede Peder Olesen Larsen at sikre sig mod senere kritik og bad derfor ministeriet om at udstikke retningslinier for indholdet af ansættelseskontrakten. Af hensyn til opfyldelsen af Peder Olesen Larsens krav om ikke at blive stillet ringere, bad ministeriet Peder Olesen Larsen om selv at komme med et oplæg baseret på hans daværende ansættelsesvilkår som tjenestemand. Dette oplæg dannede basis for Undervisningsministeriets brev af 15/10 1991, hvori ministeriet skriver, at "Undervisningsministeriet ville kunne anbefale, at disse forudsætninger blev brugt til grund for forhandlingerne mellem Danmarks Grundforskningsfond og Peder Olesen Larsen, såfremt Grundforskningsfonden havde været en statsinstitution".

For så vidt angår fratrædelsesgodtgørelsen fremgår det af brevet fra Undervisningsministeriet, at Peder Olesen Larsen, såfremt denne ikke genudpeges efter udløbet af den første ansættelsesperiode på 6 år, skal være berettiget til en fratrædelsesgodtgørelse på 3 års løn. Denne klausul er identisk med reglen i Tjenestemandenslovens § 32 og er således ikke usædvanlig, men gælder for alle tjenestemandsansatte, herunder også Peder Olesen Larsen. Tjenestemandenslovens § 12 og 13 indeholder regler om pligt til påtagelse af arbejdsopgaver i fratrædelsesperioden.

Klausulen om fratrædelsesgodtgørelse blev ikke anvendt i den ansættelsesaftale, som Peder Olesen Larsen indgik med Danmarks Grundforskningsfond. I stedet blev der indføjet en klausul om, at Peder Olesen Larsen ved fratræden efter den første ansættelsesperiode på 6 år skulle fortsætte som konsulent i 3 år med anvendelsen af sin fulde arbejdskraft og på uændrede lønvilkår. Ansættelsen som konsulent skulle ophøre, såfremt Peder Olesen Larsen fik passende ansættelse i statens tjeneste. Bestemmelsen om ansættelse på konsulentbasis med fuld rådighedspligt er bibeholdt i de senere tillæg til ansættelsesaftalen og kom følgelig også til at gælde i forbindelse med Peder

Olesen Larsens fratræden som direktør for fonden.

For så vidt angår Peder Olesen Larsens øvrige ansættelsesvilkår kan det oplyses, at disse er i nøje overensstemmelse med tilkendegivelsen i Undervisningsministeriets brev af 15/10 1991. Ansættelseskontrakten henviser nemlig til Peder Olesen Larsens tidligere vilkår som tjenestemand, idet kontrakten bestemmer følgende: "POL's vederlag, der indbefatter bestyrelsesshonorar, svarer til aflønningen i den stilling, som han før tiltrædelsen indtog som direktør for Forskningsdirektoratet, herunder de til denne knyttede specielle og/eller generelle tillæg".

Peder Olesen Larsens kontrakt med Danmarks Grundforskningsfond svarer således nøje til de ansættelsesvilkår Peder Olesen Larsen havde som tjenestemand, og Peder Olesen Larsen udfører stadig opgaver for og/eller på vegne af fonden som lønnet konsulent. I det omfang Peder Olesen Larsen udfører lønnede opgaver for andre institutioner, tilfalder honoraret fonden. Som eksempel på sådanne opgaver, hvor honoraret tilfalder fonden, kan nævnes formandskab for Søren Kierkegaard Forskningscenter, formandskab for udvalg til evaluering af forskeruddannelsen i Danmark, formandskab for et evalueringspanel under EU samt medlemskab af panel til evaluering af universitetet i Tromsø.

Det er således ikke korrekt, når FORSKERforum i artiklen "Lex Olesen Larsen" hævder, at Peder Olesen Larsens kontrakt er "særpræget", og at ministeriet "spændte en guldrandet faldskærm ud for Olesen Larsen i 1991". Det er ej heller korrekt, når det hævdes i artiklen Cowboyland, at "han fik en kanonkontrakt, hvis lige ikke findes i den offentlige forvaltning. I dag koster denne kontrakt Grundforskningsfonden ca. 771.000 kroner årligt i tre-fire år - mere end 2,3 millioner kroner - selv om Olesen Larsen for længst er fratrædt" eller når det hævdes, at "Kontrakten kom til at operere samtidig med betydeligt bedre løn- og pensionsvilkår end Olesen Larsens tidligere ansættelse...".

Forskningsministeriet er blevet forelagt de dokumenter, som bekræfter vilkårene for Peder Olesen Larsens fratræden som direktør i fonden. Det fremgår af brev fra

Forskningsministeriet til FORSKERforum af 20/6 2000, at ministeriet "foretog som tilsynsmyndighed alene en legalitetskontrol af de to aftaledokumenter, det vil sige, at ministeriet vurderede om aftalerne var i overensstemmelse med loven og den fastsatte overgangsordning". Det er således ikke korrekt, når FORSKERforum i artiklen "Lex Olesen Larsen" hævder, at "Ministeriet oplyser således, at man nok foretog "legalitetskontrol" af Olesen Larsens endelige aftrædelsesaftale i foråret 1998, men man godkendte den ikke." FORSKERforum slutter heraf, at aftalen "ikke var åbenbart ulovlig". Ministeriet har benyttet sin bemyndigelse som tilsynsmyndighed til at vurdere om fondens administration var lovlig og har netop fundet, at dette var tilfældet. Ministeriet har ikke lovhjælp til at foretage sig andet og mere.

Sammenfattende er der således intet usædvanligt eller ulovligt ved Peder Olesen Larsens ansættelsesvilkår.

I artiklen "En fondsejers bratte fald" hævdes det i forbindelse med en omtale af Matematiksagen, at "Fondens sagsbehandling overholdt ikke de simpleste regler for skriftlighed i sagsbehandlingen, men forlod sig på uformelle møder og mundtlighed" samt at "Sagen afslørede, at Olesen Larsen havde sine helt egne regler for, hvordan der blev taget faglige beslutninger i fonden". Det er ikke belæg i Forskningsministeriets afgørelse for en sådan konklusion. Samtlige beslutninger om bevillinger i fonden er truffet på bestyrelsesmøder, optaget i referaterne og underskrevet af bestyrelsesmedlemmerne i fuld overensstemmelse med kravene i fondens fundats.

Advokat Søren Holck-Andersen

SVAR:

Der blev ikke fremsat påstande om "ulovligheder". Derimod fastslår artiklerne, at forvaltningen og Peder Olesen Larsens (POL) kontrakt var meget særpræget, hvilket bekræftes af kontorchef Marianne Brinch Fischers udsagn: "Vi kender ikke til fratrædelser i denne størrelsesorden".

Der er ikke begået "fejl" i artiklerne. De er skrevet ud fra de oplysninger, som FORSKERforum kunne få udleveret fra Grundforskningsfonden, fx at "konsulenthonoraret på 717.000 hidrører fra den aftale, der blev indgået med Peder Olesen Larsen i forbindelse med dennes fratreden" (oplyst 15. juni).

POL bidrog selv til, at FORSKERforum ikke fik flere oplysninger. Han blokerede gennem flere måneder, at Fondens udleverede oplysninger om indholdet af ansættelseskontrakt og aftrædelsesvilkår (*med tvivlsom henvisning til offentlighedslovens par. 16 stk.3*). Det er derfor en ny og meget interessant oplysning, når advokaten fortæller, at POL havde krav på en konsulentstilling i 3 år på uændrede lønvilkår. Det er således også nyt, når advokaten oplyser, at POL's ansættelsesvilkår svarer nøje til de vilkår, han tidligere havde som tjenestemand i Undervisningsministeriet.

Det sidste kan imidlertid ikke være rigtigt, for i Undervisningsministeriet var POL i 1991 ansat på åremål med tilbagegangsret til en kontorchefstilling i lønramme 37. Og sådanne aflønnes ikke med 771.000 kroner om året! (I forlængelse heraf er advokatens gengivelse af tjenestemandensreglerne ukorrekt, når det hævdes at POL's vilkår var identisk hermed. Reglerne omhandler 3 års rådighedsløb i det helt særlige tilfælde hvor en stilling nedlægges - hvilket kontorchef Marianne Brinch Fischer også gjorde opmærksom på).

Også gengivelsen af Fondens lovgrundlag er ukorrekt. Før loven - mod Olesen Larsens protester - blev lavet om i 1998, forvaltede man som en halvoffentlig institution. Det er Olesen Larsen udmærket klar over. Han kender således den notits fra en højtstående embedsmand, der i 1991 fastslog, at fonden "i sin virksomhed er uafhængig af statens lønregler" - for netop den notits banede vejen for Olesen Larsens kontrakt.

Olesen Larsen kan heller ikke have glemt, at han i midten af halvfemserne nægtede FORSKERforum aktindsigt, netop med henvisning til, at Fonden ikke var en offentlig institution og dermed ikke omfattet af lov om offentlighed i forvaltningen!

Genmælet rækker således ikke en tøddel ved påstanden om, at Olesen Larsens kontrakt var en "kanonkontrakt", hvis lige ikke findes i den offentlige forvaltning. Selv om historien om kontrakten kan ses som en mindre detalje, så er den ganske illustrativ for, hvordan der blev forvaltet i fonden - og hvilken magt Olesen Larsen havde før 1998. Kontrakten betød jo, at POL stod meget stærkt overfor såvel bestyrelsen som Forskningsministeriet, og det er med til at forklare, hvorfor POL turde protestere mod Jytte Hildens lovændring, der ville fratage ham magt.

At POL søger at ændre historieskrivningen omkring sin næse i matematiksagen fra 1998 skal jeg ikke kommentere.

Kun kan jeg beklage, at det ikke lykkedes at afdække, *hvad der gør at vi ikke må kende POL's kontrakt, og hvorfor den gamle bestyrelse havde så travlt med at handle aftrædelsesvilkårene af, kun en uge før den nye formand Henrik Tvarnø tiltrådte?*

Jørgen Øllgaard, journalist



Af lektor JENS HEIDE,
IDA's undervisnings-
og forskningsansatte

Universitetsledelse

I de sidste 20 år er der sket væsentlige ændringer i samfundet. I stedet for økonomisk demokrati og øget indflydelse er fokus flyttet til privatisering og større indflydelse gennem forbrugsvalg. Mens demokratiseringen af universiteterne har været et effektivt instrument til at åbne disse for indflydelse udefra, er den politiske diskussion i stigende omfang vendt væk fra spørgsmålet om indflydelse på eget arbejde til effektivitet i ydelser. Universiteterne er i tiltagende grad udsat for kritik, der som hovedpunkt har den manglende effektivitet i ledelsen af forskningen.

I historisk lys kan denne udvikling ikke alene forklares med en intern stagnation på universiteterne. Det er nok muligt at påpege en vis stivhed bl.a. i studienævnenes arbejde med at forny uddannelserne. Og det er også muligt at udpege **det kollegiale selvstyres akilleshæl: den interne lige-delning mellem interesser.** Men dette udelukkede dog hverken ganske omfattende fornyelser af fagområder og etableringen af nye uddannelser og faglige enheder. Nok så vigtigt for denne udvikling var den voksende ledelsesfokusering både i det private erhvervsliv og i den offentlige sektor. I denne sammenhæng endte universiteternes selvstyre med at være en afvigelse fra den ellers så ledelsesfokuserede omverden.

På trods af vedtagelsen af den nye universitetslov med et bredt flertal i Folketinget har diskussionen om universiteternes ledelse ikke ført til nogen afklaring. Universiteterne fik på papiret tillagt en større grad af selvforvaltning, som jo nu kunne foregå på en forsvarlig måde med den gennemførte styrkelse af ledelserne, men i praksis har kritikken af 'manglende' eller 'dårlig' ledelse på universiteterne fortsat. I dag typisk med den begrundelse at de valgte ledere ofte bliver fundet blandt de svage og kompromissøgende, og at de ofte ikke har nogen professionel ledelseskompetence.

Diskussionen er blevet aktuel igen med DTU overgang til selveje og særstyre, jf. mulighederne i universitetslovens undtagelsesparagraf (§ 12). Andre universiteter / fakulteter er på vej til at gøre det samme (se forside samt s. 10-12).

Nogle ser særstyre som den store mulighed for at "rydde op" på universiteterne og få indsat stærke ledere, der kan sikre hurtige og effektive beslutninger uden den faglige debat i kollegiale organer.

Men formålet med at have akademisk og kollegialt sammensatte organer både på institut- og institutionsniveau er at sikre kvaliteten i de faglige og institutionelle vurderinger. Det har i denne sammenhæng været en klar svækkelse af kvaliteten af den faglige og institutionelle rådgivning, at konsistorium med universitetsloven er blevet et organ sammensat af ledere med ansatte og studerende som minoritetsgruppe. Selv om argumentationen - at ville undgå kontroverser og sikre sammenhæng i ledelsen af et universitet - er fristende (specielt i

tider, der lægger så stor vægt på ledelse) er tankegangen fundamentalt farlig på et universitet. Dette skal nemlig at stå som garant for viden og uafhængighed, som imidlertid begrænses, når den nødvendige faglige kontrovers (ikke at forveksle med konflikt) ikke kan foregå åbent, men underlægges ledelsespres og kommercielle hensyn.

Det er derfor vores synspunkt, at der fortsat skal eksistere et konsistorium, som skal varetage den faglige og institutionelle rådgivning. Dette konsistorium kan godt have en rektor som mødeleder, men må i øvrigt være uafhængigt af dennes magtbeføjelser i den daglige ledelse. Der kan fremføres en række synspunkter på sammensætningen af dette organ, men eftersom det i langt de fleste sager vil skulle fungere ved at bearbejde opstillede synspunkter og søge at afveje disse mere end ved demokratiske flertalsafgørelser, forekommer dette ikke at være noget kardinalpunkt. En 2:1:1 sammensætning af VIP, TAP og studerende forekommer derfor rimelig. Det er derimod helt afgørende at dette organ ikke sammenblandes med det fungerende ledelseshierarki, da dette erfaringsmæssigt tilsidesætter den åbne faglige dialog.

Et andet afgørende element i en ledelsesstruktur er ledelsen af institutterne. Også her er der brug for, at **ledelsen sammensættes** af en daglig ledelse og en faglig og institutionel, akademisk orienteret ledelse. Den sidstnævnte kan varetages i institutbestyrelser, der dog må gøres lidt større end dem, vi har set i de senere år - ikke mindst for at sikre faglig repræsentation i de større institutenheder. Også her er det vigtigt at sikre den faglige uafhængighed i bestyrelsens sammensætning, så den kan fungere som det organ, hvor instituttets udvikling og faglige spørgsmål kan afgøres. Det gælder ikke mindst prioritering af de faglige områder og kvalificering af det grundlag, der skal være for at udpege den retning, som den faglige udvikling bør tage.

Der er derfor behov for, at argumentere imod den ide, at et universitet kan sammenlignes med en virksomhed eller for den sags skyld et sektorforskningsinstitut. Det ligger i universitetets opgave at kunne sikre forskning og faglig udvikling inden for de områder, der er angivet i statut og formål. Dette giver en langt bredere opgave, end den afgrænsning, som typisk er gældende for det faglige område i sektorforskningen eller i en virksomheds kommercielle målsætning. Et universitets opgave kan ikke løses, hvis man mener, at der kun må forskes og søges resultater inden for områder, som en ledelse forstår og har valgt at prioritere!

Med den foreslåede centralisering af ledelsen på DTU risikerer man at ende i en fagligt set indsnævret og kommerciel prioritering af forskningen, således at institutionen ikke længere kan stå som garant for, eller dækkende for, den teknologiske og ingeniørmæssige kompetence i landet.

SSF: Probl

Balladen om forskerskolen skyldes bl.
Vi strammer vores kritiske holdning

Det samfundsvidenskabelige Forskningsråd "har strammet sin kritiske holdning" til programmer, hvor der på forhånd - fra politikere, ministerier eller andre - kræves, at der kun kan oprettes et center på en bestemt bevilgning.

Det sker efter forskerskole-sagen, som resulterede i en alvorlig klage fra de formåede Aalborg-ansøgere og af offentlig omtale (se nr. 135-136: "Forskningskartel").

For rådet var dilemmaet i den sag, at Socialministeriet havde stillet forhåndsbetingelse om, at der kun kunne blive tale om oprettelse af et center for de 28 millioner kroner (*bevilget til forskningsinitiativet: Integration, produktion og velfærd, oktober 1998*). Samtidig skulle der helst indgå et samarbejde mellem universiteter og sektorforsknings-institutioner, hed det sig.

Forhåndsbetingelserne var imidlertid i strid med SSF's generelle hold-

- og en enk

SSF lavede en fejl i sagsbehandlingen

FORSKERforums artikler om forskerskolen blev af Det samfundsvidenskabelige Forskningsråd modtaget som "grove beskyldninger" og "sensationsjournalistik". Og i Forskningsstyrelsen afviste direktør Jens Morten Hansen at besvare kritiske spørgsmål til sagen.

Parterne afviste bastant, at der var begået fejl i SSF.

Nu indrømmer SSF imidlertid i en evaluering af sagsforløbet, at der blev begået en enkelt fejl. Rådet beklager, at spørgsmålet om Peter Gundelachs habilitet / inhabilitet ikke blev ført til referat.

Beklagelsen kommer efter at FORSKERforum i artikel ("*Rådsformand inhabil?*", nr. 135, juni måned) stillede spørgsmålet, om SSF-formand Peter Gundelach kunne deltage i behandling af tre indsigelser mod proceduren, når Gundelachs eget sociologiske institut selv var konkurrent til de tre? Gundelach forklarede, at han ikke kunne se det problemati-

ematiske bindinger

at Socialministeriet stillede problematiske bindinger for bevillingen på 28 mio. kr. til den slags programmer, lyder SSF's lære af sagen

ning om, at der gerne kan være flere centre. Det var imidlertid ikke på tale at aflyse opslaget, fortalte SSF-formand Peter Gundelach, men SSF fortrød bagefter, at SSF ikke tog en mere grundlæggende diskussion af Socialministeriets betingelser:

“Betingelsen gav nogle bindinger og begrænsninger. Vi skulle måske have presset ministeriet noget mere på det punkt, men så var risikoen selvfølgelig, at der slet ingen bevilling var kommet. Det var en balance ...”, forklarede Gundelach dengang (se nr. 135).

Ikke afvisning af bindinger

Balladen om forskerskolen får imidlertid ikke rådet til at sige nej til bevillinger med problematiske bindinger.

Rådet er klar over, at man står over for “svære valg”, såfremt man mødes med sådanne krav, hedder det i redegørelse om Forskerskolesagen: Overvejelserne må ikke alene gå på, hvor restriktivt rådet skal tolke sine kriterier i lyset af den mu-

lighed, at man kan blive tvunget til at sige nej til en stor bevilling. Overvejelserne må også inddrage, om rådet efter loven er forpligtet til at deltage i opslaget / udmøntningen. Opgaven kan derfor være at sikre den bedst mulige udmøntning “under de givne betingelser”, hedder det diplomatisk.

Forskerskolen

Problemet med forskerskolen opstod allerede kort tid efter opslaget i oktober 1998. Her viste det sig nemlig, at et konsortium bestående af Socialforskningsinstituttet (SFI) og Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut (AKF) og universitetsinstitutterne på Århus-økonomi og KU-sociologi havde lavet aftale om at søge sammen. Denne forening af totaldominerende aktører blandt sektorinstitutionerne takkede nej til andre bejlere. Der var dermed ikke tale om et “konsortium”, men om et “kartel” (*monopol med det formål at holde konkurrenter ude*). I praksis ville det nemlig ikke være muligt

at finde andre sektorinstitutioner at alliere sig med. Allerede inden ansøgningsfristens udløb var der derfor tre bejlere, der luftede deres bekymring: Aalborg, RUC og KU-økonomi.

Rådet valgte imidlertid at berolige de tre med, at der selvfølgelig var “fri konkurrence”, idet man ville anlægge en bred fortolkning af de opstillede kriterier. Det var således ikke et absolut krav med en samarbejdsaftale mellem sektorforskning og universitet, hed det.

Ansøgningerne blev behandlet og Aalborg-konsortiet løb ind i “et forudsigteligt afslag”, som resulterede i en klage over såvel procedure som sagsforvaltning fra Aalborg samt i de kritiske artikler i FORSKERforum. For SSF fremstod problemet imidlertid alene som dilemmaet i de betingelser, som man kan blive nødt til at sluge ved større programbevillinger. Og det er således dette dilemma, man understreger i “stramning af den kritiske holdning ...”

elt beklagelse

ske i, at han deltog i SSF's forretningsudvalgs besvarelse af de tre indsigelser, idet der var tale om “principielle drøftelser” og ikke behandling af konkrete ansøgninger.

I FORSKERforums artikel om habiliteten indgik Gundelachs medvirken centralt, idet behandlingen af de tre indsigelser havde afgørende betydning for bevillingssagens videre forløb. Forvaltningsmæssigt var det derfor vigtigt at vide, **hvordan habilitetsspørgsmål var behandlet** i rådet: om det overhovedet havde været til diskussion - eller om formanden blot deltog rutinemæssigt?

Spørgsmål til sagsbehandlingen

FORSKERforum spurgte derfor (*i maj/juni*) til, **hvoraf det fremgik**, at Gundelachs habilitet overhovedet var blevet overvejet? Spørgsmålet blev stillet med henvisning til, at der af reglerne for forskningsrådene (*Betænkning 1317*) fremgår, at hvis spørgsmål om habilitet har været drøftet, så skal det anføres i protokollen / referatet. Direktør Jens Morten Hansen

blev således spurgt, om der var tale om en forvaltningsfejl, når Gundelach deltog i mødet og den forberedende sagsbehandling på sagen?

Den forespørgsel besvarede hverken SSF eller direktøren, men i juli fremførte rådet så generelt, at “både forretningsudvalget som helhed og sekretariatet vurderede”, at der var tale om et principielt spørgsmål (*SSF's svar om forskerskolen, nr. 136, juli måned*).

Det er senere i rådets endelige redegørelse for sagen (*af 28. august*) - som *FORSKERforum har fået aktindsigt i* - at man beklager det manglende referat af, at habiliteten “har været drøftet”.

Forskningsstyrelsen vil imidlertid ikke præcisere, hvornår og mellem hvem, at spørgsmålet har været drøftet, eller hvem der lavede en eventuel indstilling?

Styrelsen “betragter sagen som fuldt belyst og har ikke yderligere kommentarer eller oplysninger i sagen”, konstaterer kontorchef Ib Terp.

JØ

LÆSERBREV

SSF: Igen om forskerskolen

Lektor Per H. Jensen havde i forrige nummer af FORSKERforum (nr.137) et læserbrev angående SSF's behandling af ansøgningerne til et “Center (forskerskole) i integration, produktion og velfærd”. Per Jensens indlæg er en gentagelse af nogle af de mange klagepunkter som han tidligere har fremført over for rådet. Da rådet allerede har svaret detaljeret på disse, skal vi henvise interesserede til at rekvirere rådets besvarelse af Per Jensens klageskrivelse. Man kan desuden fra SSF's sekretariat få en udførlige redegørelse for SSF's behandling af de indkomne ansøgninger til ovennævnte forskerskole.

Morten Kelstrup, medl. af SSF og Hans Gullestrup, fmd. for SSF

LÆSERBREV

Studenterevalueringer

Lige efter at jeg havde stemt på Ingrid Stage som formand for DM kom jeg til at læse hendes indlæg "Studenterevalueringer" (i FOfo nr. 138). Jeg var godt nok fristet til forsøge at bryde postkassen op for at tilbageholde min stemme. Okay, formandsvalget handler om så mange ting, så Stage får mit kryds alligevel.

Men artiklen om studenterevalueringer er ikke ret heldig. I kort begreb siger den: Studenterevalueringer via spørgeskemaer er ikke en fuldt ud dækkende måde at vurdere undervisningens kvalitet på. De måler popularitet, ikke kvalitet. Studenterne er forbrugsorienterede og uansvarlige. Og iøvrigt er der ikke klarhed over, hvad god undervisning er, og hvordan den bedømmes mest objektivt. Derfor er det bedst at lade være med at lade de studerende vurdere undervisningen. Men vi fagfolk vil skam gerne tænke over, hvad god undervisning er. Når vi har fundet ud af det, skal vi nok give besked. Det er os universitetslærere, som har styr på undervisningen, andre bedes lade være med at blande sig.

Det er fuldkommen rigtigt, at studenterevalueringer via spørgeskemaer rummer fejlkilder, og at man ikke kan sætte lighedstegn mellem studenternes vurderinger og undervisningens kvalitet. Men evalueringsskemaer kan konstrueres, så de ikke er ren popularitetsmåling, og studenternes vurdering må indgå i en vurdering af undervisningens kvalitet. Evaluering via spørgeskemaer bør også altid suppleres med mundtlige evalueringsskussioner, for at have et element af dialog og for at korrigerer de anonyme besvarelser, som ganske rigtigt rummer en vis "ansvarsfrihed".

Studenterevalueringer via spørgeskema har begrænsninger og kan såmænd også misbruges. De bør bruges konstruktivt og suppleres med andre kilder og metoder til belysning af kvaliteten. Men begrænsningerne må ikke bruges som undskyldning for at lade være med at efterspørge de studerendes (og andre parters) vurderinger.

**Palle Rasmussen, AaU-Videncenter
for Læreprocesser**



LÆSERBREV

Ad. *Taraxacum officinale*

I forbindelse med bagsiden i FORSKERforum 138 om Botanisk Haves problemer er det beskæmmende at

konstatere, at heller ikke vort eget blad er i stand til at beskrive de kausale sammenhænge korrekt.

I artiklens afsnit 3 står der: "Denne tragedie er studenternes skyld. Altså dem der ikke vil studere botanik. Logikken er: ingen studenter = ingen lugning = ukrudt = ingen Botanisk Have".

Lad mig for en god ordens skyld atter gøre opmærksom på, at der studeres biologi ved Københavns Universitet, og at botanik er et vigtig fagområde i dette studium. Der er ikke rekrutteringsproblemer til biologi, hvortil der er optaget mere end 200 studerende hvert år af en samlet ansøgerskare på 500 eller derover siden 1992.

Dette burde FORSKERforum være i stand til at beskrive korrekt og ikke blot sakse noget sludder fra POLITIKEN.

P.S. Den efterfølgende citerede dekanbemærkning - "Men jeg kan jo ikke lukke fysik og give pengene til Botanisk Have" - er nok mere central for miserens placering.

**Poul Møller Pedersen,
lektor ved Botanisk Institut**

Svar:

Allerførst skal vi beklage, at artiklen ikke var signeret. Det skyldtes en produktionsteknisk fejl. Der burde rettelig have stået min signatur *mt* under artiklen.

Dernæst til substansen i sagen og artiklen. Jeg vil ikke sige, at **Poul Møller Pedersen** har læst artiklen, som Fanden læser Bibelen, men det nærmer sig.

Det er naturligvis ikke artiklens hensigt at beskrive de dybereliggende kausale årsager til, at Botanisk Have mangler penge, men blot at forholde sig ironisk-humoristisk til, hvad man kunne læse i dagbladet Politiken, nemlig at Socialdemokratiets forskningspolitiske ordfører, Lise Hækkerup, foreslår, at Botanisk Have blot kan løse sine økonomiske problemer ved at lade en række planter og vækster sponsorere.

FORSKERforum fandt forslaget så absurd, at det i sig selv forbyder en overvejet og seriøs behandling af det. Og som i så mange andre tilfælde tackles absurditeter bedst med humor - eventuelt tilsat lidt spids ironi. Blot at spørge Lise Hækkerup om hendes parti vil sponsorere Mælkebøtten, siger da vist alt om, i hvilket univers artiklen befinder sig.

Hermed være ikke sagt, at Botanisk Haves problemer ikke fortjener en seriøs behandling i bladet. Det blev da også aftalt med Botanisk Haves leder, Ole Hamann, ved lejlighed at vende tilbage til problemet. Naturligvis på seriøse præmisser.

Mogens Tanggaard (mt)

USA: We have a dream

- vi gider bare ikke at betale for den, konstaterer Stanley Aronowitz om den amerikanske valgkamp

Det amerikanske præsidentvalg 2000 udgør et vendepunkt i den nationale politiske diskussion, fordi idealet om universel tilgang til videregående uddannelse stort set nyder bred opbakning. Med flere end 15 millioner studerende indskrevet på universiteter og college og mere end en tredjedel af befolkningen mellem 25 and 29 år i besiddelse af en eller anden form for universitetsgrad er spørgsmålene om finansiering og tilgang nu blevet aktuelle helt i frontlinien af amerikansk politik.

Såvel republikanske som demokratiske politikere lytter opmærksomt, når forældre klager over deres omkostningerne ved børnenes uddannelse. Studerende får ofte stiftet en gæld på tusinder af dollar. Men der er klare politiske såvel som konstitutionelle begrænsninger for, hvor meget præsidenten eller kongressen kan gøre for at lette deres situation.

Central statslig (føderal) støtte til uddannelse har aldrig været populær blandt konservative. De insisterer på, at den opgave sorterer under den enkelte forbundsstat. De viger tilbage for tanken om en central bevillingsmyndighed og medfølgende opsynspligt - specielt fordi det bl.a. indebærer at skulle forvalte en positiv særbehandlingspolitik (over for etniske minoriteter m.m., red.). Og så er de bange for, at deres frihed til at råde over pengene til støtte for politiske formål indskrænkes.

Amerikansk lovgivning forbeholder den enkelte stat ansvar for at tilbyde uddannelse. Da ca. 30 procent af studerende indskrives på privatskoler, føler mange, at den føderale regerings rolle burde begrænses til at bevilge støtte til individuelle studerende og deres familier.

Uanset hvilken kandidat, der vælges ind i ovale kontor, forbliver udsigterne til øgede bevillinger på det sociale område dystre. Forbedringer til fordel for videregående uddannelse bliver formentlig symbolske. Men i en tid med økonomisk tilbageholdenhed i det offentlige er symbolværdien høj.

Den republikanske kandidat, George W. Bush, har lovet skattelettelser i størrelsesordenen en billion dollar og vil genopbygge USA's våbenarsenal, herunder forsvaret mod kernevåben. Demokraternes kandidat, vicepræsident Al Gore, har erklæret, at han vil gøre tilbagebetaling af den offentlige gæld til første prioritet. Gore har lovet at arbejde for en forhøjelse af uddannelsesstøtten under Pell-programmet med \$500 (programmet giver op til \$3.000 om året til studerende efter den



enkeltes behov). Bush vil forhøje beløbet med \$1000 - under forudsætning af, at den studerende vælger matematik og naturvidenskab på det gymnasiale niveau.

Men de vigtigste forslag fra begge kandidater går på en særlig "skattecredit" til betaling af uddannelsesomkostninger (Gore vil give op til \$2.800) eller et skattefradrag på op til \$10.000 om året for familier med indtægter under \$120.000. Kritikerne indvender, at det ikke vil forbedre mulighederne for børn af fattige forældre, fordi de (hvis de tjener \$20.000 eller mindre) næsten ingen indkomstskat betaler. Gore-Bush-planerne om at tilbyde skattefordele er derfor rettet mod middelklassen: dem, der tjener mere end \$40.000 om året!

Begge kandidater forsøger på hver sin egen måde at appellere til vælgerne. Konfronteret med kritikken lyder det fra Gore-kampagnen, at man gerne vil tilbyde stipendier på \$2.500 til nye studerende, der vil undervise i de socialt dårligt stillede kvarterer i fire år efter dimissionen.

Demokraterne går endelig et skridt videre i forhold til de vanlige støtteordninger for studerende. Som den ihærdige fortæller for den højteknologiske økonomi, agter Gore at øge bevillinger til universiteternes forskning i videnskab og teknologi fra \$1,4 milliard til \$4 milliarder om året.

Men trods uddannelsesspørgsmålets betydelige vægt i valgkampen afspejles dette ikke i de økonomiske planer, som kandidaterne har lanceret i deres kampanjer. Langt større betydning har det, at samtlige tre tv-debatter mellem kandidaterne afholdes på universiteter.

Gore plejer gerne at holde mange af sine mere betydningsfulde taler for et universitetspublikum; da han i midten af september talte for sine vigtige sorte

vælgere, skete det på Howard universitet, et af de førende institutioner for den sorte befolkning. Med en hyppighed, der ellers ikke er kendt fra tidligere valgkampe, har Gore fremhævet målet om at give alle unge mulighed for at studere på et universitet eller anden lærestanstalt; det er et håb, hvis symbolske betydning langt overgår de økonomiske midler, der afsættes til realisering heraf.

Ansatte i uddannelsessektoren er glade den megen opmærksomhed. De forudser at videregående uddannelse bliver et vigtigt socialt og politisk tema i løbet af det næste tiår. Men de har kun en svag forhåbning om forståelse fra politikerne, som kan lette de store økonomiske udlæg, som det i dag koster at tage en universitetsuddannelse, og som kan gøre uddannelsen mindre risikabel. Det er nemlig også den almindelige opfattelse, at en sikker karriere er et temmelig flygtigt mål, når man tænker på de mange lavtlønnede jobs i sektoren.

Ingen af kandidaterne har fat på behovets virkelige omfang eller hvilke vidtgående indgreb, der skal til. Indtil det sker, virker det mest sandsynligt, at folk vil fortsætte med at tale om videregående uddannelse ligesom de taler om vejret, mens den føderale regering vil udmåle løsninger gennem en dråbetæller.

Stanley Aronowitz er professor i sociologi ved City University of New York, USA.

Kilde: Oversættelse i uddrag fra THES v. Martin Aitken.

Meningsmaskiner

Nogle forskere stiller lidt for villigt op til interviews om hvad som helst. Men journalister kan også forvride fokus, siger forsker, der selv oplevede dagspressens arbejdsmetoder

Man godt kunne ønske sig større kræsenhed hos nogle samfundsforskere og humanister, når de ofte udtaler sig om alt muligt mellem himmel og jord - også selv om det ligger uden for deres felt, og selv om de ikke har beskæftiget sig systematisk med det, de udtaler sig om”.

Politologen Kristian Kindtler kender godt udtrykket **“meningsmaskiner”**. Det opstår, når den samme gruppe forskere kontaktes eller kontakter pressen og kommer på med deres uforgribelige mening:

“Udtrykket beskriver en dobbelthet, dels at enkelte forskere udtaler sig om alt muligt, også selv om de ikke har nogen særlig fagkundskab på området, dels at de udtaler sig om noget, som alle - forskere eller ikke-forskere - har en viden om! Ved at udtrykke sig om trivialiteter medvirker de dermed til befæstelsen af eksperters unødigt store betydning i den offentlige debat. Men forskeren må selv foretage denne fravælgelse, afståelsen fra at ytre sig. Journalisterne gør det i hvert fald ikke for dem ...”

Journalisterne kastede sig over delproblem

Kindtler fik et førstehåndsindtryk af, hvordan nyhedsjournalistikken arbejder, da han - sammen med Pia Kallehauge - offentliggjorde en rapport om politikere og forskning i foråret. Rapporten omhandlede bredt folketingspolitikeres opfattelse af og brug af forskning, men i pressens fremstilling kom den til at handle om diskussionen om sektorforskningens afhængighed eller uafhængighed.

“Den afhængighed var kun en delproblemstilling i vores undersøgelse, alligevel kom den til at optage næsten hele interessen. Jeg står da ved, hvad jeg blev citeret for dengang, men jeg sagde også så meget andet til journalisterne. Det interessante for journalisten er konflikten - fx om sektorforskningen laver forskning med bestilte resultater - ikke at fremstille sektorforskningens afhængighed som varierende, ikke bare fra ministerium til ministerium, men også fra sektor-institution til sektor-institution inden for det enkelte ministerium”, fortæller han.

“Fremstillingen kom lidt ensidigt til kun at handle om sektorforskningens afhængighed, som mere eller mindre grad er til diskussion hele tiden. Ikke at rapporten blev ‘offer’ i fremstillingen, for det er vel bare en del af det politiske og journalistiske spil. Det uheldige ved debatten om sektorforskningen var, at den blev drejet hen mod den enkelte forskers uafhængighed og videnskabelige hæderlighed frem for at handle om de betingelser, hvorunder viden bliver til. Derfor kom det vel ikke bag på nogen, at forskerne reagerede skarpt!

Men man fik ikke debatten den mere væsentlige debat om demokratiet: Hvad betyder strukturen for magtfordelingen mellem Folketinget og regeringen?”



Den journalistiske logik

Kindtler vil ikke opfordre forskerne til at lade være med at udtale sig, men derimod gøre sig mulighederne og begrænsningerne klart:

“Den journalistiske logik er en anden end forskningens. Den løser man ikke op ved at forskerne bliver bedre til at formidle eller ved at journalisterne får friere rammer til at formidle lidt mere komplekse forhold. Det er noget med at kende spillets betingelser”, siger han og slutter:

“... og de forskere som forstår og indvilger i den logik - og måske endda nyder den - er jo også dem, som anvendes i offentligheden”.

jø